

1934

—
1935

Razori

List
za odraslo
mladino

**ČUVAJTE
JUGOSLAVIJO !**

2

Nj. Vel. kralj Aleksander I. s svojo družino.

P r i n c J a s n a , II. dekl. mešč. šola, Maribor:

KRALJU ALEKSANDRU!

Kralj spi . . .

Ni ga utrudila težka hoja, ni legel sam k počitku, utrujeni popotnik: hrast, sočen in zdrav je padel.

Če se podira staro drevje na Pohorju, je to naravna prikazen, če pade drevo v polnem soku, je to nesreča. In žalostno odjekne ves gozd . . .

Padel je človek, padel je kralj. Ni ga podrla krogla na bojnem polju, ni ga podrl sovražnikov meč, zgrudil se je — smrtno zadet od zločinske roke — v svečanem trenutku, ko je kot odposlanec bratstva in miru stopil na tla velike zaveznice. Zgodilo se je, ko je hotel skupno z veliko Francijo izpričati pred vsem svetom svojo zvestobo veliki ideji miru in potrebe miru nemirni Evropi.

Življenje našega velikega kralja je bilo žrtvovanje. Vihar albanskih gora ga ni zlomil, ne groza svetovne vojne. Niso ga uklonile težave, s katerimi je gradil naš državni dom; smrt ga je dohitela sredi najplemenitejšega dela za mir.

S svojim življenjem, kakor s svojo smrtjo nam je dokazal ta največji sin domovine, da je umel in izpolnil veliko nalogo Evangelista Kreka, dano nam vsem, umevano od redkih:

„Vi vsi, ki ste seme izkrvavelega naroda, mislite samo eno, kako boste posvetili vse svoje sile, vse svoje moči in misli, vso svojo ljubezen in vse svoje srce jugoslovanski državi, za njen procvit in blagostanje.“

Vladar vitez, vladar junak in mučenik! Ne, nisi umrl — povetil si le za hip svoja mogočna krila, da se odpočiješ tam, kjer je postavil tvoj oče, veliki kralj Peter Osvoboditelj, poslednji dom dinastiji Karađordev na rodni grudi, sredi zelene Šumadije. Tu boš spal tudi ti, viteški kralj. Zdaj je Oplenac — tvoja zadušbina — ovita v črno žalost, a prišel bo čas, ko bo ovita z vencem narodnih pesmi, **in bo topolski grič s cerkvijo simbol velike zgodovine velikega naroda, simbol viteštva, junaštva in človečanstva.**

Veliki vladar, mir tvoji duši, ki je hrepenela po miru. Razcvit tvoji državi, ki si jo ustvaril. Sloga narodu, ki si ga zedinil. Blagoslov tvojemu sinu, našemu mlademu kralju Petru II.

Čuvamo Jugoslavijo!

RAZORI

LIST ZA
ODRASLO MLADINO

III. LETNIK

1934

O K T O B E R

Poslednje besede umirajočega kralja: „Čuvajte Jugoslavijo!“

KRALJEVO SPOROČILO MLADINI!

Ko je zagrebška mladina pred tremi leti priredila kralju Aleksandru ob njegovem bivanju v Zagrebu mogočne manifestacije na Markovem trgu, se ji je kralj zahvalil s kratkim, toplim nagovorom, v katerem je rekel med drugim:

Na ta stari, zgodovinski trg, ki je bil priča tako velikih in važnih dogodkov v naši narodni zgodovini, ste prišli vi, omladinci, vera in nada naroda, da tako veličastno izrazite svojemu kralju in preko njega vsej Jugoslaviji svojo zvestobo in vdanost.

Tudi jaz želim, da vam s tega mesta potrdim svojo nepokolebljivo vero v veliko bodočnost naše domovine. Danes lahko jaz z vero v Boga in poln zaupanja v imenu vse naše Jugoslavije objavim vsem in vsakomur, prijatelju in neprijatelju:

**da smo eno in da smo odloženi do kraja
braniti edinstvo in svobodo našega
naroda. Nihče naj se ne prevari in ne dvomi
v te moje besede!**

Meni so ti vaši pozdravi tembolj dragi in mili, ker je mladina, naša nada in naša bodočnost, med prvimi razumela mojo namero:

**da pozabimo vse, kar nas je v prošlosti
ločilo in da se vsi postavimo v službo
velike zaobljube, čuvati in jačiti našo ve-
liko in milo domovino Jugoslavijo!**

1 minuto pred atentatom.

JUGOSLOVANSKEMU NARODU!

Naš veliki kralj Aleksander I. je padel 9. oktobra ob 4. popoldne v Marseillu kot žrtev podlega atentata.

S svojo krvjo je kralj mučeniško zapečatil delo za mir, radi katerega se je napotil v zavezniško Francijo.

Na prestol kraljevine Jugoslavije je po členu 36 ustave stopil njegov prvorojeni sin Nj. Vel. kralj Peter II.

Kraljevska vlada, vojska in mornarica so položili prisego zvestobe Nj. Vel. kralju Petru II.

Vlada kraljevine Jugoslavije, ki vrši začasno na osnovi čl. 45 ustave kraljevsko oblast, je sklicala Narodno predstavništvo k skupnemu zasedanju na dan 11. oktobra, da položi prisego v smislu člena 59 in čl. 42 ustave.

S svojimi zadnjimi besedami, ki jih je blagopokojni kralj umirajoč jedva izgovoril, je v svojem neizmernem rodoljubju zapustil našemu narodu tole sporočilo:

„Čuvajte Jugoslavijo!“

Kraljevska vlada poziva ves jugoslovanski narod, da to sveto zapoved zvesto in spoštljivo izpolni.

9. oktobra l. 1934. v Beogradu.

*Predsednik ministrskega sveta **N. Uzunović** s. r.*

*kmetijski minister in zastopnik zunanjega ministra **dr. Dragutin Kojić** s. r.;
prosvetni minister **dr. Ilija Šumenković** s. r.; pravosodni minister **Božidar Maksimović** s. r.; minister za telesno vzgojo naroda **dr. Grga Andjelinović** s. r.; minister za trgovino in industrijo **Juraj Demetrović** s. r.;
finančni minister **dr. M. Đorđević** s. r.; minister za gradnje **dr. Stjepan Srkulj** s. r.; notranji minister **Živojin Lazić** s. r.; minister za socialno politiko in narodno zdravje **dr. F. Novak** s. r.; minister vojske in mornarice armijski general **M. Milovanović** s. r.; minister za gozdove in rudnike **dr. Ulmanski** s. r.;
prometni minister **Ognjen Kuzmanović** s. r.*

Kraljevski namestniki prisegajo Narodnemu predstavništvu kraljevine Jugoslavije: „da bodo nad vse čuvali edinstvo naroda, neodvisnost države in celoto državne oblasti, da bodo vladali po ustavi in po državnih zakonih in da bodo vedno delali za blaginjo naroda“. Na desni Nj. Vis. knez Pavle, v sredini ban dr. Ivo Perović, na levi min. n. r. dr. Rado Stanković.

OPOROKA BLAGOPOKOJNEGA KRALJA.

Beograd, 10. oktobra.

Sestavljeno v kraljevem dvoru na Dedinju, dne 9. oktobra 1934 ob 20. uri.

Na povabilo Njegovega kraljevskega Visočanstva kneza Pavla so prišli v dvor: predsednik ministrskega sveta g. Nik. T. Uzunović, upravnik dvora g. Manojlo Lazarević in poveljnik kraljeve garde armijski general g. P. R. Živković. Prisoten je bil tudi prvi adjutant Nj. Vel. kralja divizijski general g. Mil. J. Ječmenić.

Njegovo kraljevsko Visočanstvo knez Pavle je sporočil prisotnim, da je od zunanjega ministra g. Bogoljuba Jevtića in maršala dvora g. Dimitrijevića prejel iz Marseilla brzojavno poročilo o atentatu na Nj. Vel. kralja Aleksandra I. in da je Nj. Vel. kralj podlegel.

Po tem sporočilu je Nj. kraljevsko Visočanstvo knez Pavle izročil predsedniku ministrskega sveta g. N. Uzunoviću v prisotnosti gori navedenih kuverto z napisom:

To je lastnoročna listina, ki sem jo napisal na osnovi člena 42. ustave kraljevine Jugoslavije od 3. septembra 1931. leta.

G. ministrskemu predsedniku!

Ta kuverta je zaprta in zapečaten z dvema pečatoma iz rdečega voska, na katerih je vtisnjen grb kraljevega doma.

Predsednik ministrskega sveta g. N. T. Uzunović je v prisotnosti Nj. kraljevega Visočanstva kneza Pavla in gori navedenih odprl kuverto in v njej našel na modri poli konceptnega papirja akt, podpisan lastnoročno po Nj. Vel. kralju, ki se glasi:

Sestavljeno 5. januarja 1934. leta na Bledu.

Po svobodni volji in v svojem najboljšem prepričanju, da s tem najbolj služim interesom svoje mile domovine, kraljevine Jugoslavije, svojega dragega naroda in svojega kraljevskega doma:

Odrejam na osnovi čl. 42. ustave kraljevine Jugoslavije, da za primer, da prestolonaslednik iz vzrokôv naštetih v čl. 41. ustave, ne more vršiti kraljevske oblasti, vrše namestniško oblast:

- 1. Nj. kraljevo Visočanstvo knez Pavle Karađorđe;*
- 2. dr. Radenko Stanković, senator in minister prosvete;*
- 3. dr. Ivo N. Perović, ban savske banovine.*

Kot namestnika za kneza Pavla določam armijskega generala Vojislava Tomića, poveljnika Beograda;

kot namestnika za dr. Radenka Stankovića določam Jovana Banjanina, senatorja;

kot namestnika za dr. Perovića določam dr. Zeca, senatorja.

Ta akt sem napisal in podpisal lastnoročno v dveh izvornikih, od katerih bo enega hranila Nj. Vel. kraljica, drugega predsednik ministrskega sveta.

Oba izvoda tega akta sta kuvertirana in zapečateni z mojim podpisom.

*Aleksander Karađorđević,
kralj Jugoslavije.*

Temu protokolu se priloži pravkar navedeni akt od 5. januarja 1934. leta z Bleda.

Prečitali smo in overili:

Pavle s. r.

*Predsednik min. sveta **Nikola T. Uzunović** s. r.; upravnik mesta Beograda **Man. Lazarević** s. r.; poveljnik kraljeve garde **Peter R. Živković** s. r.; I. adj. Nj. Vel. kralja diviz. general **N. J. Ječmenić** s. r.*

Iz kabineta predsednika min. sveta št. 220 od 9. oktobra 1934. leta.

JUGOSLOVANSKI MLADINI !

Pretrsesujoče pojo danes zvonovi svojo žalostno pesem širom jugoslovanske zemlje, turobno se vijejo črne zastave v naših selih in mestih, vsepovsod je zavladala tuga in težka boleost. Tam, v srcu junaške Šumadije, na sončnem Oplenecu, so polagali k večnemu počitku zemeljske ostanke izvojevalca naše svobode, kladivarja edinstva našega naroda, neumornega graditelja njegove bodočnosti. Pogrebni obredi, katerim zlomljeni in onemeli v duhu prisostvujemo, pričajo, da je ugasnilo najdragocenejše življenje med nami, da je za vedno prenehalo biti slovansko srce — srce plemenito in junaško.

Pred solznimi očmi svojega prvorojenca, Kralja Petra II., blage Kraljice-matere Marije in naših nežnih kraljevičev Tomislava in Andreja, obdan od najvišjih činiteljev našega državnega in narodnega življenja ter predstavnikov vseh kulturnih narodov, spremljan na svoji poslednji poti od ihtčega jugoslovanskega naroda, — odhaja naš Viteški Kralj Zedinitelj k svojemu blagopokoj-

nemu očetu Kralju Petru I. Osvoboditelju in Svojemu slavnemu pradedu Karadjordju, prvemu glasniku naše svobode. Ko se za vedno zapirajo vrata Njegovega groba, nam skrivnostno udarjajo na ušesa Njegove poslednje vladarske besede: »Čuvajte mi Jugoslavijo!«

Kratke so besede, ki jih je umirajoči Kralj jedva še mogel z muko iztisniti iz Svojega krvavečega telesa, in vendar nam razodevajo vso veličino misli, ki so v poslednjih trenutkih težile Njegovo ranjeno dušo. Jugoslaviji, za katero se je rodil, živel in umrl, je veljala Njegova poslednja skrb, Njegova poslednja želja. Ustvaril nam je Jugoslavijo, naš svobodni dom, in sedaj nam zapušča ta dragoceni zaklad, ta simbol našega ponosa in naše slave, da ga čujemo pred viharji, ki bi kdaj utegnili pretresati svet.

Ko stojimo strti ob svežem grobu našega Velikega Kralja-Mučenika, nam uhaja spomin nazaj v vsa razdobja Njegovega trudapolnega, vendar blagoslovljenega življenja.

V duhu vidimo nežnega dečka, ki daleč od kraljevskega sijaja, živeč v najskromnejših razmerah, hodi v šole, da črpa tam znanja in modrosti za težke življenske naloge, ki mu jih je namenila Božja Previdnost. Pred nami stoji mlad kraljevič v priprosti vojaški obleki, podrejen vsem trdotam vojaškega življenja. Saj ni več daleč čas, ko bodo zadonele bojne trombe, oznanjujoč svetu, da gre srbski narod v krvavo borbo za »krst častni i slobodu zlatnu«. In že se pojavi pred našimi duhovnimi očmi v vsej svoji mladostnosti in očarljivosti Prestolonaslednik kraljevine Srbije, oboževani Vitez svoje ožje domovine ter up in nada vseh Jugoslovanov. Bliža se usodna ura odločitve... Na čelu svoje junaške armade vkoraka 24 letni Prestolonaslednik Aleksander v Dušanovo Skoplje. Tužno Kosovo polje, polje naše narodne slave in gorja, je našlo svojega Osvetnika. Ne ustavi se še Njegova noga, Njegov pogled sega dalje proti jugu. Ob obalah deročega Vardarja se vijejo trume Njegovih nepremagljivih vitezov, da uresničijo sen kraljeviča Marka in postavijo nove, od prirode določene meje svoji domovini.

Na čelu Svojih junakov se vrača Zmagovalec v Svojo prestolnico, obdan od sreče in hvaležnosti Svojega naroda.

Srbija postane naš Piemont in oči vseh Jugoslovanov so obrnjene nanjo in na njenega mladega Vojskovodjo. Ves narod od Triglava do Kajmakčalana čuti, da se bližajo veliki in strašni dogodki kot predhodniki njegovega Vstajenja.

Ni še minulo leto dni mirnega dela po krvavo izvojevani zmagi, že se zbirajo nad Evropo temni oblaki, iz katerih nastane svetovna vojna, največja katastrofa, ki je kdaj zadela svet. Mala in izmučena Srbija mora znova pod orožje, da dovrši svoje zgodovinsko poslanstvo — osvobojenje in zedinjenje vseh Jugoslovanov. Na čelu njenih viteških armad vidimo zopet Prestolonaslednika in Regenta Aleksandra, ki vodi z daleko nadmočnim sovražnikom ogorčeno borbo na življenje in smrt. Zmaga sledi zmagi, sovražnik v begu zapušča s krvjo namočeno srbsko zemljo, ves svet se klanja veličini srbskega naroda in njegovega Junaka. Vojna sreča se obrne. Napadena od severa, vzhoda in zapada, mora srbska vojska zapustiti sveta tla svoje domovine in v zimskih viharjih preko albanskih gora iskati izhoda na morje, v neznano bodočnost. Na tej strašni poti čez Golgoto deli vse grozote tedanjih dni s Svojimi vojaki Prestolonaslednik Aleksander, vlivajoč jim s Svojim zgledom novega poguma in svežih moči.

Zvest svojim zaveznikom ter sledeč klicu časti in ponosa Svojega naroda.

ne položi orožja. Daleč od Svoje domovine zbere Svoje junake in odide z njimi na Solun, kjer naj se dokončno odloči usoda Evrope.

V težkih in dolgotrajnih borbah minevajo meseci in leta, ponižana Srbija ječi pod strašnim jarmom okrutnega zavojevalca, obup se opaža vsepovsod. V to mučno ozračje prodre tedaj kratko povelje Regenta Aleksandra Njegovi vojski: V zmago ali smrt!

Z neodoljivim zaletom zlomijo Njegove čete sovražnikov odpor, prodirajo dalje in dalje, njihovega pohoda ne more ustaviti več nobena sila. Naprej, v domovino, v Jugoslavijo!

Vzradoščena pozdravlja srbska zemlja svojega Rešitelja, ki se drugič vrača kot slavljen Zmagovalec v Svoje prestolno mesto Beograd.

Tej zmagi srbskega orožja sledijo usodni dogodki na vseh evropskih bojiščih. Sovražniki viteške Srbije polagajo orožje, topovi na bojnih poljanah utihnejo, nam vsem pa zasiže stoletja zaželeno in težko pričakovano sonce Svobode.

Slovenci, Hrvati in Srbi, sinovi enega jugoslovanskega naroda, izročimo vodstvo svoje usode najvrednejšemu med nami: Njegovemu Kraljevskemu Visočanstvu Regentu Aleksandru. Na zgodovinski dan 1. decembra 1918, proslavi On pred predstavniki celokupnega naroda zedinjenje jugoslovanskega naroda v svobodni kraljevini Jugoslaviji.

Nove dolžnosti in nova bremena so morala sprejeti Njegova v nadčloveških borbah preizkušena ramena. Dom, ki nam ga je po tolikih mukah postavil, je bilo treba urediti tako, da bosta v njem zavladata mir in blagostanje, da bodo pod njegovo streho zadovoljni Slovenci, Hrvati in Srbi. Pred to težko nalogo je zgodovina postavila blagopokojnega Kralja Aleksandra I.

Komaj smo se zavedli blagodati pridobljene svobode, že so kot posledica naše nesrečne preteklosti jeli divjati notranji viharji in ogražali to, kar je bilo s krvjo priborjeno. V teh mučnih notranjih borbah vidimo Kralja Aleksandra neomajno na braniku narodove svobode stoječega in vsem razdornim silam neustrašno kljubujočega. Vse ostalo more postati predmet mirnega dogovora in bratskega sporazuma, samo edinstvo države in naroda mora ostati nedotakljivo, — to je temeljno načelo njegovega vladarskega pojmovanja. Bili so v prvem petnajstletju časi, ko smo obupavali že sami nad seboj, nad svojim Kraljem nismo obupali nikdar. On je stal kot granit sredi razburkanih valov in edino od Njega je narod pričakoval rešitve iz neznosnega stanja.

Oslonjen na nedeljeno zaupanje Svojega naroda je imel Kralj Aleksander pogum, da vzame usodo težko ogrožene domovine sam v Svoje roke in z zgodovinskim šestojanuarskim manifestom pokaže narodu nova pota, ki so se izkazala kot dobra in edino rešilna. Samo Njemu se moramo zahvaliti, da je narod po tolikih zablodah našel samega sebe, da je jugoslovansko državno in narodno edinstvo postalo svetinja, katere se ne bo odslej nihče več drznil osporavati ali celo omadeževati.

Njegovo življenjsko delo pa s tem še ni bilo dokončano. Ko je zavladal v domovini notranji mir, je usmeril Kralj Aleksander Svoja prizadevanja za tem, da pribori kraljevini Jugoslaviji v zunanjem svetu oni položaj, ki ji po njeni velikosti, vrednosti njenega prebivalstva in njeni slavni preteklosti pripada. Tesne zveze, ki jih je sklenil z mogočnimi državami, so dvignile veljavo in sloves jugoslovanskega naroda v širnem svetu, vsem tem njegovim naporom pa je bila za podlago vzvišena misel svetovnega miru ter složnega sožitja med narodi. Temu visokemu namenu je služila njegova nedavna pot v prestolnico

bratskega bolgarskega naroda, njemu je bilo posvečeno potovanje v zavezniško Francijo, s katerega se je vrnilo samo njegovo prestreljeno in izmučeno telo, da najde svoj večni mir v sveti jugoslovanski zemlji.

Spremljali smo našega Mučenika na njegovih zgodovinskih potih in v glavnih potezah očrtali lik tega nesmrtnega Kralja-človeka, Kralja-junaka in Kralja-državnika. Vse človeške in vladarske vrline so bile v Njem poosebljene v toliki meri, da ga svet po vsej pravici prišteva najmočnejšim in najznačilnejšim osebnostim današnje dobe. Z močno roko, svetlim umom in toplim srcem je vodil ta pravljичni Junak naš narod v srečo in slavo in ko je bil na najvišjem vzponu, je moral pasti kot tragična žrtev zločinske roke propalih in prodanih izvržkov človeške družbe.

Nad njegovim prezgodnjim grobom žaluje ves kulturni svet, jugoslovanski narod se pa s škripajočimi zobmi zvija v nepopisni tugi in neutešni boleti. Ugrabili so nam skrbnega Očeta, ubili od Boga nam poslanega Vodnika, misleč, da s tem gnusnim zločinom zrušijo stavbo, ki jo je gradil vse Svoje življenje s srcem, umom in krvjo. Zadali so nam rano na najobčutljivejšem mestu, ki nas neznosno skeli in peče. Ali kot ranjen lev bo užaljeni jugoslovanski narod na to podlo nakano odgovoril tako, da bodo razočarani vsi tisti od blizu in daleč, ki so si obetali sramotnih uspehov od tega peklenskega zločina.

In vendar že pronica v tugo naše razžaloščene duše prvi svetli žarek radosti. Blagopokojni Viteški Kralj Zedinitelj nam zapušča tri Svoje ljubljence, Petra, Tomislava in Andreja, — kri Svoje krvi. Kdo ne pozna ljubkih treh Kraljevičev-Sokoličev, ki so prihajali vsako leto tako radi na slovensko zemljo, da se v raju naših planin nasrkajo zdravja in naučijo nedolžne mladosti! Z njimi, ki jim je kruta usoda vzela najboljšega očeta, žalujemo vsi, z njimi žalujemo vrhovi naših gora, naše bistre vode in naši temni gozdovi.

Oči nas vseh so v teh pretresljivih trenutkih obrnjene na nežno obličje našega ljubljenega Peterčka, prvorojenca blagopokojnega Kralja-Mučenika. Z ganljivimi očetovskimi besedami ga je njegov Kraljevski Roditelj pred mesecem dni napotil v daljno tujino, da si razširi tam svoje obzorje ter prisvoji znanje, izobrazbo in sposobnost za težke in odgovorne naloge, ki ga čakajo v življenju. V radost in ponos svojih učiteljev je mladi naš Prestolonaslednik baš začel razvijati vse vrline svojega uma in značaja, ko so mu morali sporočiti pretresljivo vest, da je konec Njegove toliko lepega obetajoče mladosti, da pokriva v tem trenutku Njegovo nežno glavico že težka, ali slavna Kraljevska krona Karadjordjevičev. Brez odlaganja je zapustil Svoje drage šolske tovariše in sledil klicu Domovine, ki ga je kot Kralja Petra II. svojega najvišjega Vladarja in Vodnika navdušeno sprejela v svojo sredo. Mlad še po letih, a vendar nam vliva v teh strašnih dneh, ki jih preživljamo, voljo, pogum in nezlomljivo samozavest. Po Njegovih žilah se pretaka kri Velikega Kralja in Karadjordjevičeva kri nikdar ne vara. Ni prevaril pričakovanj naroda slavni Karadjordje, niti Velika Kralja Peter I. Osvoboditelj in Aleksander I. Zedinitelj, prav tako bo jugoslovanski narod imel v Nj. Vel. Kralju Petru II. Vladarja, ki bo bedel nad njegovo svobodo in ga po stopinjah Svojih nesmrtnih Prednikov vodil v slavo in srečo.

Z našim mladim Kraljem si tesno povezana zlasti Ti, jugoslovanska mladina. Z Njim si se takorekoč rodila, z Njim doraščaš in z Njim boš doživela lepše in svetlejša dni. Na današnji dan, ko je pokrila truplo Kralja Mučenika ranjena jugoslovanska zemlja, se v duhu zgrni okrog prestola Njegovega Veličanstva

Kralja Petra II., in Mu prisezi, da si samo Njegova, da Njemu odstopaš svoja vroča srca in svoje jeklene mišice.

Dostojanstven mir je zavladal širom razžaloščene jugoslovanske domovine. V veličini in grozoti te tišine se čuje en sam utrip, ena sama duša in eno srce, srce težko ranjenega, ali združenega in čvrsto sklenjenega jugoslovanskega naroda, ki pozdravlja v svojem novem Kralju glasnika in tvorca srečne in slavne bodočnosti.

»Čuvajte mi Jugoslavijo!« S temi besedami Si izdihnil Svojo blago dušo, naš Veliki Mučenik. Ne samo čuvali, složno jo bomo gradili in delali, da postane močna in silna, da postane veličasten spomenik Tvojega nesmrtnega življenjskega dela. Pred prestolom Tvojega Prvorojenega Sina se Ti zaklinjamo, da bo Tvoja nedolžno prelita kri maščevana.

Počivaj mirno v Svojem hladnem Domu, naš nepozabni Gospodar! Ne boj se, Tvojo oporoko bomo izvršili!

Jugoslavija živi in bo večno živela, kakor bo večno živelo med jugoslovanskim narodom ime Viteškega Kralja Aleksandra I., Zedinitelja.

Viteški Kralj Aleksander I., Zedinitelj, je mrtev, naj živi Kralj Peter II.!

V Ljubljani, na dan pogreba Njegovega Veličanstva, Viteškega kralja Aleksandra I., Zedinitelja (18. oktobra 1934).

Dr. DRAGO MARUŠIČ
ban Dravske banovine.

KRALJ ALEKSANDER I. SE VRAČA.

*Jadransko morje valovi,
zvezde se v noč iskre —
mrtvaške luči so nocoj —
nad krsto plamene.*

*Zdaj se vračaš, naš Vladar,
najdražje naše Ti,
v brezmejni boli narod Tvoj
neutešeno ihti.*

*Ko žrtvoval si v delu nam,
v trpljenju vse moči,
si v strašni uri, Knez miru,
prelil še srčno kri.*

*Iz nje naj vzklije v zubelj zroč
zvestoba brez meja
za Njega, ki je Tvoj otrok
in naša nada vsa.*

Ivanka Kalinova.

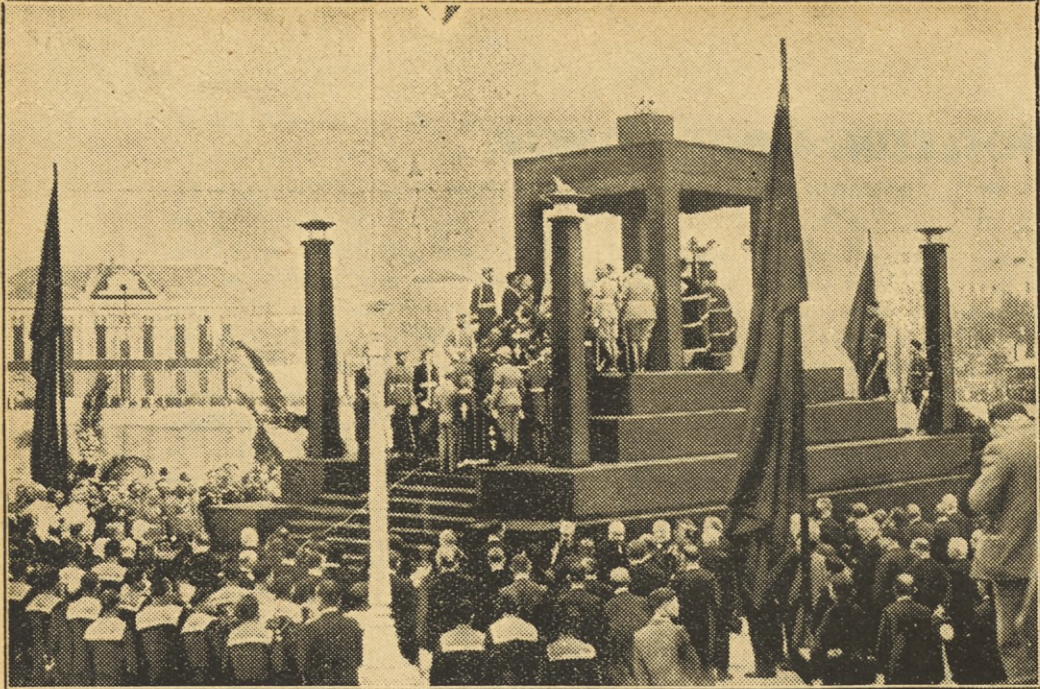
POSLEDNJA POT DOMOV.

Ob šestih zjutraj je zaječal radio. Radio Zagreb, Beograd, Ljubljana, Sofija. Dva bratska slovanska naroda, ki ju vežejo gospodarske, kulturne, plemenske in krvne vezi — ne zgolj slučaj ali zemljepisno naključje — sta v bolesti poslušala, kako prihaja mrtvo telo velikega borca za mir, svobodo in pravico nazaj v domovino. V domovino, ki ga je tako zelo ljubila in ki bi zanj dala vse svoje sinove in svoje moči. Iz morske gladine se je sonce šele dvignilo, a splitska obala je že bila prepolna pobožnega naroda, ki se je želel pokloniti tistemu, ki mu je dal vso svojo ljubezen in ki mu je bila posvečena ljubezen vsega naroda. 60.000 ljudi je v Splitu nemo pričakovalo svojega najvišjega, mrtvega brata. Splitski ban, podban, župan, generaliteta, oficirji vojske in mornarice, predstavniki vseh oblastev in ustanov so se strnili z množico v skupni bolečini. Zvoke zvonov mogočne splitske katedrale je prepletal jok zvonov manjših cerkva. Krik siren je bolešno pretresel jutranji polmrak. Naša največja potniška parnika, »Kralj Aleksander« in »Kraljica Marija«, ki sta pripeljala tisoče ljudi s severa in juga, sta se skoraj neslišno zasedrila v luki.

Tam, — »Dubrovnik« je priplul! Na njem je truplo najdragocenejšega sina Jugoslavije. Ogromna množica 60.000 ljudi je utonila v jokajočem molku. V zraku brnijo letala. Vedno bliže k zemlji prihajajo in se v krogu spet oddaljujejo kvišku pod nebo, da se spet povrnejo k svojemu najvišjemu gospodarju. Nato rezka vojaška povelja, močnejši jok zvonov in molk — da čujemo, kako je mostič spojil »Dubrovnik« s pomolom, s sveto jugoslovansko zemljo. Mikrofon na splitski carinarnici, v globoko črnino zaviti in z zadnjim najvišjim ukazom »Čuvajte Jugoslavijo!« okrašen, zdaj poroča: Predstavniki vojaških in civilnih oblasti odhajajo na brod, da se za vedno poslove od viteškega graditelja in zedinitelja Jugoslavije.

Ogromen katafalk z baldahinom, ki ga je krasila kraljevska krona, je bil pripravljen za krsto. Tisočglava množica je z ljubeznijo in solzami pričakovala nemo, tako nemo, da se čuje skozi mikrofon, kako morski valovi poljubljajo našo obalo. Tu in tam so med neprestanim zvonjenjem vseh splitskih zvonov prelomili zrak pozdravni topovski streli in častne salve. V mladem, sončnem jutru se vrača kralj v domovino, v domovino, ki ji je ustvaril najlepše jutro njenega življenja. Vojaška godba je trikrat ponovila državno himno, zvonovi so še bolestneje zaihteli.

Ko so naši mornariški častniki prenesli krsto z broda na katafalk, so se slišale kratke molitve pravoslavnega episkopata. Glas šibeniškega dr. Milete je trepetal in komaj zadrževal solze, a pevsko društvo »Šumadija« je ihte odpevalo. Za »Dubrovnikom« se je med tem razvrstila eskadra naše mornarice, ki je včeraj odplula svojemu najvišjemu zapovedniku naproti. Poleg nje je v bratskem redu stalo francosko in angleško brodovje. Ogromno število naših, francoskih in angleških mornariških častnikov z našim admiralom Marjanom Polićem na čelu je z bolestjo v srcih gledalo krsto najvišjega zapovednika Jadrana. Naši mornarji so mu poklonili prekrasen venec z napisom »Svojemu vrhovnemu komandantu — jadranska mornarica«. Ta venec in ogromen venec društva »Marjan«, ki je bil zviti iz treh cipres in same marjanske flore, in ki zaradi svoje ogromnosti najbrž ne bo mogel biti prepeljan v Beograd, sta vzbujala splošno pozornost. Nad 300 vencev je okrasilo oder do tragične vzvišenosti plemenitega kralja Aleksandra, ki je združil v sebi najvišje vrline junaka in viteza.

Katafalk z baldahinom viteškega kralja.

Potrnost zaradi krutega udarca usode, osuplost zaradi nedogledne tragike, presenečenost zaradi grozote neusmiljenega dejstva so dokazovala letala — hidroavijoni in bombarderji — v zraku, molk tisočeri na obali ter torpiljeri, nosilci min, podmornice in bojni čoln, ki so v spremstvu kraljevskega »Dubrovnika« pripluli v Split. Zastave na vseh brodih, jugoslovenskih, francoskih in angleških, so bile spuščene na pol droga.

Dvajset prvi topovski strel je dokončal zadnji pozdrav našemu vladarju, ki mu je do Splita prihitela naproti tudi njegova zvesta garda, da mu od tod na vsej poti po domovini do Beograda izkaže s svojo stražo zadnjo čast. Letala so še vedno krožila nad katafalkom.

Mimohod so pričeli rezervni častniki, nato Sokoli. Vrstni red ni važen: narod se je zadnjikrat klanjal svojemu kralju. Ljudstvo, brez vsakega ozira na družabni položaj, društveno pripadnost ali politično prepričanje. Kmetje so ihteli, kmetice so jokale glasno in prinašale k odru šopke poljskih cvetlic, ki so bile našemu vladarju enako drage in morda še dražje od umetno vzgojenih, plemenitih rož. Imena odličnikov, ki so bili v tej množici poleg preprostih kmetov, so se izgubljala v skupni bolesti zaradi kraljeve smrti. Oder je bil kmalu preobložen s cvetjem, venci, palmami, palmami miru, palmami naše Dalmacije in našega morja, ki ga je kralj Aleksander tako zelo ljubil. Mornarji »Dubrovnika« so ves ta prizor v stavu »mirno« nemo zrlji na svojem brodu, na katerem so pripeljali Jugoslaviji najdražje truplo.

Nekaj minut pred deseto uro so dvignili kraljevsko krsto in jo prenesli v dvorni vlak, v katerem so že čakali duhovniki, da molijo za pokoj našega kralja na vsej poti do Beograda, poleg častne straže kraljeve garde.

Nepregleden špalir naroda je bil ob železniški progi, ko je odpeljal vlak. Špalir, ki bo nepretrgan skozi Liko, Gorski Kotar, Hrvatsko, Slavonijo in Srem do Beograda, kjer je povsod narod pohitel, da se molče in v obupni bolečini

poslovi od svojega kralja na Njegovi zadnji poti proti Oplencu, kjer ga bodo položili k večnemu počitku med preperete zastave junaških srbskih polkov, v zemljo, v kateri počivajo nešteti Njegovi sobojevniki, v zemljo, ki jo je ljubil celo svoje življenje in ji končno zaradi dela v duhu tradicij Karadjordjevićev žrtvoval tudi samega sebe.

Njegov spomin bo zapisan v naši zgodovini z jeklenimi črkami, a naš krik boleti, ki ga spremlja na Njegovi zadnji poti po domovini, glasi:

Slava nesmrtnemu Kralju Vitezu, Graditelju in Zedinitelju!

Čuvajmo Jugoslavijo!

ZAGREB.

14. oktobra. Poslednjikrat je hrvatska prestolnica danes sprejela svojega velikega junaka. Z velikimi pripravami je čakala na ta sprejem, pripravami brez sijaja, s kakršnimi je znal Zagreb sprejemati kralja za njega življenja, zato pa s tem večjim spoštovanjem, ki je poslednjikrat pričalo, s kako veliko ljubeznijo in s kako neizmerno vdanostjo je bil Zagreb kot simbol vseh Hrvatov vdan najljubšemu vladarju.

Nocoj vso noč in jutri do poldneva se bodo Zagrebčani in številno prebivalstvo vse savske in dravske banovine poslavljali od telesa, ki je do nedavno hranilo tako bogato življenje za pravico in resnico, hranilo herojski duh, ki se je tako neustrašeno boril za našo svobodo, nas in zanamcev boljše čase.

Danes je ves Zagreb v najtrpkejši boleti in tiho pričakoval poslednje poti svojega kralja, ki mu je bil včasih tako dragocen gost. Žalost je legla slehernemu meščanu v njegovo dušo. Ljudje hodijo potrti po ulicah, nikjer sledu običajne razgibanosti, vrvenja in hitenja. Mesta skoraj ni poznati. Sama žalost je povsod in v vseh.

Že v teku dopoldneva so prihajale v mesto z običajnimi, a močno ojačenimi vlaki množice ljudstva, ki se hočejo še zadnjikrat pokloniti pred svojim voditeljem. Saj ga v resnici med narodom ni nikogar, ki ne bi nosil v sebi dragega spomina na vladarja, pa naj si bo preprost seljak, delavec, obrtnik, uradnik ali katerikoli inteligent, toliko je v spominu dogodkov in prilik, ko je kralj našel za vsakega lepo besedo.

Peron glavnega kolodvora je ves v črnem. Vsi stebri, vzdolž zgradbe so oviti v črnino. Črni pasovi se vlečejo ob vsem dolgem hodniku, vse luči so zastrte.

V dvorni čakalnici je že vse pripravljeno za sprejem kralja mučenika. Nad vhodom v žalni prostor žari velika krona, zastrta z gosto črno tenčico. Ob vhodu sta postavljeni dve ogromni palmi, simbol dela pokojnega kralja. Ob strani stojita na črnih stebrih dva velika zastrta lampijona. V sami dvorani, ki je vsa od tal preko stropa odeta v črne zavese in so tudi tla pregrnjena s črno preprogo, stoji na dveh stopnjicah vzvišeni katafalk. Ob vsaki strani stojita med gostim zelenjem dva velika svečnika, nad vzglavjem pa visoka rdeča sveča, simbol ljubezni, ki gre v tugi in boleti preko smrti. Zada pa se vije sredi stene od vrha do tal in povija okrog in okrog prostor, na katerem bo stala krsta, široka državna trobojnica. Na pročelju zapadnega dela kolodvora sta levo in desno nameščena dva velika državna grba, vsa v lučkah, pokritih s črnino, znak vsega užaloščenega naroda.

Ob 20.30 so pričeli prihajati na peron oficialni zastopniki oblasti, vojske,

raznih korporacij in društev, dočim so se pred postajo pričele zbirati ogromne množice občinstva. Oblasti so ukrenile vse potrebno, da bo vsej ogromni množici omogočeno slovo od velikega rajnega.

Vojaštvo v polni opremi se je pred kolodvorom postavilo v ogromen štrikotnik. Za njim pa so se zbirale deputacije, ki so se udeležile turobne svečanosti, in nato nepregledna množica drugega občinstva, ki so napolnile ves ogromni trg daleč tja v ulice, ki se vanj zlivajo.

K poslednji počastitvi kralja Zedinitelja bodo ljudje prepuščeni skozi zapadni vhod takoj, ko se bodo poslovili od pokojnega kralja oficialni predstavniki in vsi drugi, ki so ga sprejeli na peronu. Dohod k katafalku bo občinstvu dovoljen vso noč in ves dopoldne do 12.30 opoldne. Ob 12.45 bodo krsto prenesli na dvorni vlak in sicer kmetje iz zagrebske okolice, špalir pa bodo tvorili oficirji zagrebske garnizije.

Ob 21.30 je bilo na peronu že vse pripravljeno za sprejem vlaka s posmrtnimi ostanki Viteškega kralja Zedinitelja. Tu so bili zbrani pomočnik bana savske banovine dr. Stevan Hadži z načelniki banske uprave in visokim uradništvom, komandant IV. armijske oblasti general Ljubomir Marić z generali Dodićem, Damjanovićem, Hristićem, Dokićem, Pešićem, Draškovićem in Mandlom, nadalje predsednik zagrebske mestne občine dr. Erber, nadškof koadjutor dr. Alojzij Stepinac, metropolit Dositej, starokatoliški škof dr. Kalodjera, evangelski škof dr. Popp, nadrabin dr. Schwarz, rektor univerze inž. Stipetić z dekani fakultet, predsednik Jugosloven. akademije znanosti in umetnosti dr. Bazala, predsednika kasacijskega sodišča dr. Cimić, starejšina zagrebske sokolske župe dr. Gavrančić, rezervni oficirji in mnogi drugi.

Ob 21.40 je bil prihod vlaka napovedan z enourno zamudo, ker se je moral med potjo ustavljati tudi na postajah, kjer to prvotno ni bilo določeno, saj so bile povsod zbrane množice ljudi.

Od dvorne čakalnice do tira, na katerem bi imel obstati vlak, je bila razprostrta črna preproga. Desno od vhoda v dvorno čakalnico so zavzeli prostor generali in častna četa z godbo, levo pa zastopniki civilnih oblasti ter cerkveni dostojanstveniki. Na levem in desnem kraju so zavzeli prostor od vsakega društva in korporacije po trije zastopniki, ki pa jih je bilo toliko, da je bil ves peron na tesno natrpan.

Točno ob 23. je prispel na postajo izvidniški vlak, ob 23.15 pa je godba intonirala državno himno v znak, da se bliža vlak z najdragocenejšo narodno relikvijo. Vz dolž proge so že prej zaplapolale mnogoštevilne baklje, ki so jih nosili Sokoli. Vse je v tihi pozornosti pričakovalo, da se vlak ustavi. Vlekli sta ga dve lokomotivi, okrašeni s črnimi zastavami. Na pročelju sprednje lokomotive je bil velik napis s poslednjo kraljevo željo: »Čuvajte Jugoslavijo!« V sprednjih vagonih so se vozili gardni častniki in gardno moštvo.

Vlak se je ustavil tako, da je obstal srednji veliki vagon s posmrtnimi ostanki Viteškega kralja tik pred dvorno čakalnico. Vagon je bil ves prevlečen s črnim blagom, levo in desno vrat pa sta bila pritrjena dva velika srebrna križa. V vagonu so tvorili častno stražo oficirji kraljeve garde.

Pristopili so generali in civilni dostojanstveniki, ki so dvignili krsto iz vagona ter jo odnesli polagoma v dvorno čakalnico. Na krsti so bile položene generalske insignije med svežim cvetjem. Ko so krsto nesli v čakalnico, je bilo po vsem peronu čuti glasno ihtenje. Godba je med tem igrala Chopinovo žalno koračnico.

Za krsto so stopali Nj. Vis. knez Arzen, kontreadmiral Polić, maršal dvo-

ra general Dimitrijević, ministri dr. Šumenković, dr. Andjelinović in dr. Novak, predsednik senata dr. Tomašić, podpredsednik Narodne skupščine Popović, francoski mornariški minister Pietri s kapitanom korvete Marianijem in več višjih oficirjev angleške eskadre, ki je pozdravila pokojnega kralja že ob prihodu v splitsko luko.

Ko se je ožje spremstvo poklonilo pokojnemu kralju v dvorni čakalnici, je Nj. Vis. knez Arzen odšel nazaj v svoj vagon, zastopniki oblasti pa so drug za drugim vstopali v čakalnico, kjer so se v globoki žalosti poslavljali od svojega mrtvega voditelja.

Ob pol 1. ponoči je bil še ves peron poln oficijelnih zastopnikov, dočim je ogromna množica na velikem trgu pred postajnim poslopjem vztrajno čakala, da se ji dovoli vstop v prostor žalosti. Ob 1. končno se je pričel defile množic, ki je trajal vso noč.

Ob krsti pokojnega kralja bodo vso noč in jutri do odhoda v Beograd imeli častno stražo vojaki in Sokoli, ki se bodo izmenjevali. V častni straži bodo najprej generali, zatem polkovniki in po vrsti oficirji po činu, tako da bodo končno v njej tudi redovi. Tudi Sokoli se bodo v častni straži izmenjevali na ta način, da bodo najprej na vrsti starešine, njihovi namestniki, vaditelji in ostalo članstvo.

SLOVENCİ OB KRSTI VLADARJA.

Pri poklonitvi zemskih ostankov blagopokojnega kralja v Zagrebu je bila Dravska banovina številno zastopana.

Pri prenosu krste iz dvornega vlaka v čakalnico je zastopal kraljevsko bansko upravo in Dravsko banovino sploh in se v njunem imenu poklonil zemeljskim ostankom nesmrtnega kralja pomočnik bana gospod dr. Pirkmajer s soprogo.

Delegacije iz Dravske banovine so začele že s popoldanskimi vlaki prihajati v Zagreb in se uvrščati med občinstvo, ki je čakalo pred glavnim kolodvorom, da izkaže zadnjo počastitev nesmrtnemu kralju. Največ zastopnikov pa je dospelo s posebnim vlakom, ki je odhajal iz Ljubljane ob 22.30 in ki je došel v Zagreb ob 2.30. Vlak je odpeljal iz Ljubljane preko 400 ljudi, vstopale pa so vanj na vseh postajah do Zagreba večje ali manjše delegacije. V Zidanem mostu so se pridružili udeleženci iz Maribora, Celja in drugih krajev ob progi severno od Zidanega mosta, po številu okrog 280. Večje število udeležencev pa je vstopilo tudi v Zalogu, Litiji, Radečah, Sevnici, Rajhenburgu in Vidmu. V Zagreb je vlak pripeljal okrog 1300 ljudi.

Po že prej izdanih navodilih zastopnikov banske uprave se je po prihodu pred vlakom samim takoj v najlepšem redu in brez vsakega hrupa formiral sprevod, ki se je počasi približal vhodu v dvorno čakalnico. Temu sprevodu so se pridružile množice drugih Slovencev, ki so prišli v Zagreb že s prejšnjimi vlaki. Približno ob 3.15 se je pričel sprevod z delegacijo kraljevske banske uprave, pod vodstvom gospoda pomočnika bana na čelu, pomikati v vrstah po tri skozi čakalnico mimo katafalka s krsto. Zastopniki akademskega pevskega zbora in ljubljanskega velesojma so položili pred krsto krasna venca, dočim so mnogi udeleženci položili šopke cvetlic.

Sprevod se je pomikal v vzornem redu, na obrazih vseh udeležencev se je opazila vidna ginjenost, ko so se poklanjali manom blagopokojnega kralja, mnogi, zlasti žene, pa so tiho plakale. Sprevod se je skozi čakalnico pomikal 40 minut in je šlo v njem približno 2500—3000 ljudi. Veliko Slovencev pa se

je poklonilo med množicami prebivalstva iz Savske banovine tako, da lahko računamo na udeležbo Slovencev nad 5000 ljudi.

Večina delegacij se je vrnila z vlakom, ki je odhajal iz Zagreba ob pol 5 in je prišel v Ljubljano ob pol 10.

BLAGOPOKOJNI KRALJ in naš umetnik.

Priznani slovenski slikar Božidar Jakac, je letošnje poletje slikal kraljevsko rodbino v njeni poletni rezidenci Suvoboru na Bledu. Narisal je z rdečo kreda portrete Nj. Vel. kraljice, tedanjega prestolonaslednika in današnjega kralja Jugoslavije Petra II. in princev Tomislava in Andreja. Blagopokojni kralj in Nj. Vel. kraljica sta bila z njegovim delom izredno zadovoljna in kralj je izjavil, da je portret kraljice njena najlepša in najvernejša podoba.

V žalostnih dneh, ko po Ljubljani gore sveče pred slikami velikega kralja, je naš urednik obiskal umetnika B. Jakca v njegovem ateljeju v Pražakovi ulici. G. Jakca je tem bolj potrla črna vest iz Marseillea, ker je nameraval takoj po povratku iz Francije portretirati tudi Nj. Vel. kralja Aleksandra. V umetnikovem ateljeju so razstavljene risbe iz Suvobora. Ob teh umetninah je g. Jakac obujal svoje še sveže spomine na poletne dni v Suvoboru.

— Ne morem verjeti pretresljivi vesti, da je kralj mrtev, — je dejal odlični slovenski umetnik. Še ga vidim, kakor bi se bil šele včeraj poslovil od njega. Ožaloščen hodim po ljubljanskih ulicah, koder valove množice ljudstva, vsak z nenavadnim izrazom na obličju. Zbirajo se gručice — tu grupa, tam grupa, — pa razgibana mladina, — starci s kritičnimi pogledi, — žene, dekleta, — vse je vznemirjeno, vsi čakajo novih vesti, vse je nekam zastalo, kakor bi se v grozotni noči, polni negotovosti, vzbujale temne sile. In v tej mračni razpoloženosti mi kar ne gre izpred oči podoba: Dež pada v parku Suvobora. Iz dvorne čakalnice vidim skozi zamrežena okna kralja, kako se sprehaja ves zamišljen, v dežnem plašču, s civilno čepico na glavi: samotnen, vase pogreznjen koraka po mehkem pesku, glava mu je sklonjena in nekaj boleznega je v njem, težke so mu misli — čutim, da leži žalost na njem in v vsej okolici. Med šumenjem dežja se slišijo kraljevi trdni koraki po škripajočem pesku. Kraljev adjutant mi šepne: »To on voli: šetati po kiši sam!« Zdelo se mi je, da sem razumel velikega vladarja: morda je hotel s sprehodom po dežju obujati davne dni trpljenja v veliki vojni, ko je prav tako hodil po dežju in blatu, vojak med vojaki, in mislil na usodo domovine. Nemara se je tudi utrjeval in se tako branil pred pomehkuženjem. Niso še minuli trije tedni od melanholičnega sprehoda v tišini blejskega dvorca in že je mrtev. In prav danes, ko smo se predramili s težko novico v duši, pada dež kakor takrat...

G. Jakac je nato iz svojih spominov na suvoborske dni opisal še nekatere značilne prizore:

— Vidim kralja v drugačni podobi: Ves ožarjen od sonca se pripelje na elegantnem avtu v двореc. Vse oživi. Kmalu nato se s kraljico pod pazduho sprehaja po parku, skrbno vprašujoč o tem in onem v kratkih, skoraj vojaških stavkih. Počasi, a ljubeznivo hodita pod senco košatih lip pred dvorom. — In zopet: Poletno jutro sije skozi zelenilo drevja na drobno trato, ki je razprostrta voljno kakor žamet. Tam iz parka prihaja vzklikanje otrok, vmes pa na pol vojaški, na pol očetovski mehki vzkliki. V sončnih pramenih, ki padajo

med košato drevje, se kralj igra s princi, ki so — kakor vsi otroci — željni igre ter se love s kraljem. Kralj je v vojaški uniformi in jih podi z jahalno palčico, veš vesel in nasmehljan. Mečejo si jabolka, kakor bi se kepali — in zopet vesel smeh, za trenutek čisto po človeško sproščen smeh, le nekje v ozadju je moreča skrb. — In še to: Grem kralju nasproti. Pravkar prihajata s kraljico po stopnicah nasproti. Dogotovil sem sliko generala Kostića in jo hočem pokazati. Kraljica me predstavi, vladar mi s smejočim se obrazom krepko stisne roko in čestita na uspelem portretu.

»Ostajete li još na Bledu?« vpraša.

Ko odgovorim, da sem Nj. Veličanstvu na razpolago, pravi mehko:

»Pa i ja hoću da poziram sat i pol!«

Ves vzradoščen izraža svoje posebno zadovoljstvo s portretom kraljice.

— In zdaj zadnje srečanje: Pišem pismo v čakalnici dvorca, pod tisto veliko sliko Bleda. Čisto sem se zatopil v pisanje, ko me vzdrami glas: »Pa šta crtate, šta radite?« Pred menoj stoji kralj. Nenavaden obisk! »Pišem pismo majci.« »Tako, tako. A gde imate crteže? Molim Vas, pokažite mi, što imate novoga.« Prinesem mu risbe in kralj dolgo ogleduje risbo za risbo. Vidi se, da je navdušen. Gleda fotografije, moje knjige. »Pa mnogo ste radili. Izvršno.«

»Pa vidite,« mi pravi kralj, »sad moram da idem, ali vi treba da dodjete u Beograd.«

Vesel sem bil tega povabila, a obenem mi je postalo nekam težko pri srcu. Segel mi je v roko in se z »na svidenje« poslovil od mene. Ko sem pol ure pozneje slučajno zopet stopil v čakalnico, da bi bil vzel pismo, sem na svoje presenečenje opazil kralja pod tisto veliko podobo. Oprostil sem se, kralj pa mi je ljubeznivo pomignil, naj kar vstopim. Njegov pogled je bil zdaj nekam vase zaprt, bolesten, da, žalosten. To je bilo moje zadnje srečanje s kraljem.

KRALJEVO SLOVO OD NARODA.

Ko se je sprevod pomikal po glavnih beograjskih ulicah, je krožilo nad mestom nad sto letal, naših, češkoslovaških, francoskih in rumunskih, izkazujoč v zraku poslednjo čast našemu kralju. Na krilih vseh letal so vihrale dolge črne zastave.

Sprevod se je počasi pomikal po Kralja Petra in Kneza Mihajla ulici preko Terazij, po Kralja Milana, Miloša Velikega in Nemanjini ulici do železniške postaje. Ob pojavu lafete s kraljevo krsto so stotisočglave množice, zbrane na ulicah, popadle na kolena in iz tišine se je čulo samo ihtenje, prekinjeno vedno na novo z izbruhi glasne joka in neprestano spremljano od brnenja avionskih motorjev.

VEČ TISOČ VENCEV.

Mogočno turoben vtis je vzbudilo tudi ogromno število vencev, ki so jih vozili na 15 vojaških kamionih. Sledili so nato nosilci vencev tujih vladarjev, med njimi angleškega kralja Jurija V., rumunskega kralja Karola, bolgarskega kralja Borisa, italijanskega, švedskega, norveškega, danskega kralja, nizozemske kraljice, albanskega kralja, japonskega cesarja Hiro-Hita, bivšega španskega kralja Alfonza, predsednika češkoslovaške republike Masaryka, predsednika francoske republike Lebruna, nemškega državnega kancelarja Hitlerja, predsednika turške republike Kemala paše, predsednika grške republike Zaimisa in drugih. Srebrnih in zlatih vencev je bilo nad 105, vseh vencev več tisoč.

PRED DVOROM.

Nepregledne množice ljudstva na obeh straneh navedenih ulic so z jokom in stikom gledale veličastno žalostni sprevod.

Ko je lafeta s krsto prispela pred dvor, se je sprevod ustavil ter je patriarh Varnava prečital kratke molitve pred tužno hišo pokojnega kralja. Zastava na dvoru

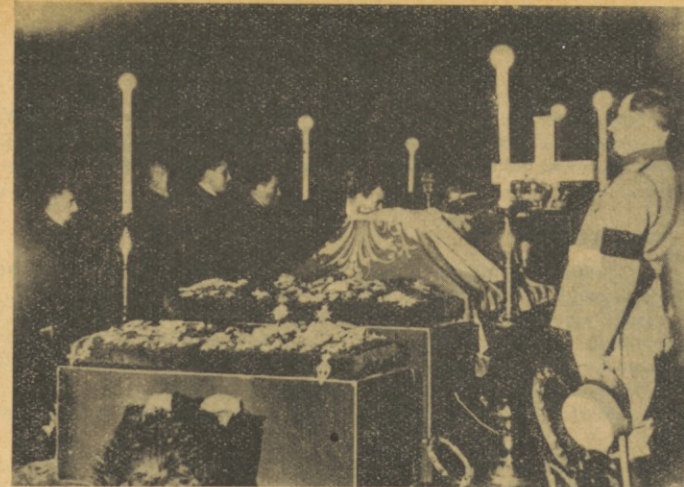
V sprevodu 25 vojaških kamionov z venci.

Slava viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju! Spominski oltarček na hodniku v šoli mlade mladine, ki ga je napravila šola.

Kraljevska rodbina, poglavarji držav in njih zastopniki.

Duhovščina vseh veroizpovedi.

Zadnje slovo od viteškega kralja.

Vladarske insignije.

Krsta pokojnega viteškega kralja.

Konj pokojnega viteškega kralja.

je bila spuščena, črna koprena nad njo pa je vihrala v vetru. V tem trenutku se je sonce prebilo skozi oblake in je obsijalo sprevod s svojimi žarki.

Sprevod je po kratkem postanku krenil dalje po Milanovi in zavil v Miloševo ulico.

NAŠA VOJSKA.

Počasi, trudno korakajo v sprevodu. Na čelu nosi gojenec vojne akademije, podnarednik, velik hrastov križ z zlatim napisom: Aleksander I. Za njim nosijo trije gojenci vojne akademije koljevo, žito in sveče. Sledi jim godba 11. pešpolka, nato pa poveljnik pogreba in komandant Beograda armijski general Tomić s svojim štabom, vsi na konjih. V sklenjenih kolonah prihaja oddelek kraljeve gardne konjenice. Otožno in plaho stopajo konji, komaj se čuje topot kopit.

Narod plaka. Vse, karkoli vzbuja spomin na pokojnega kralja, izsili nove potoke solz.

Poseben oddelek v povorki tvorijo zastave vseh polkov in edinic jugoslovanske vojske. One zastave, ki jih je pokojni kralj pred štirimi leti na rojstni dan prestolonaslednika na Banjici lastnoročno izročil polkom v zamenjavo za slavne zastave srbske vojske. Danes so nosili te zastave, ki so jih prejeli iz njegovih rok na njegovi poslednji poti in v zadnji pozdrav. Ob vsaki zastavi pa sta korakala po en oficir in podoficir z golo sabljo. Tužno so plapolale v lahnem jutranjem vetricu.

Z zastavami so korakala odposlanstva vseh naših polkov in edinic ter oddelki mornarice s komandantom »Dubrovnik« na čelu. V širokih deseterostopih so stopali nato oficirji beograjske posadke z žalnimi trakovi na rokah in na ročajih sabelj. Poslednje spremstvo jugoslovanske vojske je zaključil oddelek garde.

VOJSKE ZAVEZNIŠKIH IN PRIJATELJSKIH DRŽAV.

Za jugoslovansko vojsko so korakala odposlanstva prijateljskih in zavezniških držav. Prvi so Francozi, 250 jih je. Nemo stopajo visoki Bretonci v svojih modrih uniformah in črnih čeladah, njim na čelu komandant slavnega verdunskega polka polkovnik Duploy. Globoko se klanja zastava tega junaškega polka. Za njim stopa oddelek francoske mornarice, 15 oficirjev in 200 mornarjev s francoskih križark, ki sta spremljali naš rušilec »Dubrovnik« na njegovi tužni poti iz Marseillea v Split. Tik za njimi stopajo gojenci vojaške akademije v Saint Cyru, ki jih vodi major invalid brez leve roke. Na čelu francoske mornariške pehote stopa 30 bobnarjev in trobentačev, bobni odeti v črnino, trobente z dolgimi črnimi trakovi. Njim sledi zopet oddelek francoskih mornarjev, nato pa oddelek francoskih lovcev.

Prihajajo angleški mornarji, s puškami na ramenih, moštvo z angleškega sredozemskega brodogoja, ki je izkazalo viteškemu kralju poslednjo čast pred splitsko luko. Sami zagoreli obrazi, fantje kakor iz brona. Sledi jim oddelek angleške pomorske pehote z admiralske ladje »Queen Elisabeth« ter oddelek angleških kadetov.

Na čeladah rumunskih vojakov, ki so se uvrstili za Angleži, se blesti začetnica »A I«, znak polka, ki nosi ime pokojnega vladarja; za njimi stopa četa 9. rumunskega konjeniškega polka, ki nosi ime naše kraljice Marije.

Nato pridejo Čehoslovaki. Trije generali stopajo na čelu oddelka, ki ima žalne znake na levih rokavih. V češkoslovaškem oddelku so zastopniki vseh vrst orožja češkoslovaške armade, posebno številno pa je zastopan pešpolk, ki mu je bil pokojni kralj častni poveljnik.

Pozornost vzbujajo turški gardisti, 130 po številu, telesna straža predsednika turške republike Mustafe Kemal paše pod vodstvom gardnega komandanta Gadi beja. Vojaki imajo bele uniforme in rdeče čepice.

Sprevod prijateljskih vojsk je zaključil oddelek grških efzonov v slikovitih uniformah, grške republikanske garde in grške mornarice. V prvih vrstah stopajo podoficirji, nato pa ostali.

DRUGI DEL JUGOSLOVANSKE VOJSKE.

Nad mestom neprestano krožijo letala in turobno brne nad povorko.

V novi koloni pa stopajo vojaki našega 18. pešpolka. V popolni bojni opremi s čeladami na glavah. Prav nizko na tihem pribrne češkoslovaška letala in za trenutek brnenje motorjev napolni ozračje. Nešteti fotografi in filmski operaterji, ki so neprestano snemali povorko, množico, zastave, so se za hip obrnili proti letalom.

18. pešpolku je zopet sledil oddelek pešpolka kraljeve garde, nato pa jugoslovanska mornarica. Strumno so korakali mornarji s puškami in nasajenimi bajoneti, čuvarji Jadrana, na zadnji poti kralja Čuvarja. Sledil je bataljon 6. pešpolka, ki nosi ime kralja Aleksandra.

BIVŠI BOJEVNIKI.

Za našo vojsko korakajo francoski bojevniki s solunske fronte, ki so se pod vrhovnim vodstvom pokojnega kralja borili za osvobojenje Jugoslovanov. Na čelu oddelka nosi zastavo slepi kapetan, ki je v teh borbah izgubil oči. Vodi ga njegova žena. Francoskim bojevnikom so se pridružili naši junaki, odlikovani z najvišjim odlikovanjem Jugoslavije, s Karadjordjevo zvezdo. Šest let so se borili na vseh frontah z odpornostjo levov s stisnjenimi zobmi, danes pa, ko spremljajo kralja heroja, svojega nepozabnega vojnega tovariša, na njegovi poslednji poti, jim solze zalivajo oči in plakajo na glas.

V dolgih vrstah so se nato razvrstili rezervni oficirji, bojevniki iz minulih vojn, ter invalidi. Odkritih glav in z globokim spoštovanjem je množica nemo pozdravljala spreved. Ko so dolge vrste invalidov odkorakale mimo, sta se pojavila dva podporočnika kraljeve garde, ki sta vodila kraljevega konja. Nosil je pokojnega vladarja na vseh paradah in manifestacijah in vselej, ko je ljudstvo burno aklamiralo svojemu kralju, je bil z njim. Z njim je tudi danes na tej poslednji poti, pri tem največjem trionfu.

SOKOLSTVO.

Za venci prihaja sokolska armada. Na čelu starešinstva jugoslovenskega, češko-slovaškega, poljskega in ruskega Sokolstva pod vodstvom prvega podstarešine SKJ Gangla in starešine Slovanskega sokolskega saveza grofa Zamojskega. Za starešinstvom cel gozd sokolskih praporov, vsi odeti v črnino. Mnoge med njimi je poklonil ali jim kumoval pokojni kralj. Za prapori korakajo dolge vrste članstva, delegatov vseh žup in društev. V deseteroredih stopa za njimi naraščaj.

VENCI KRALJEV IN DRŽAVNIH POGLAVARJEV.

Turobno impozantno sliko dajejo povorki venci tujih vladarjev, ki jih nosijo takoj za sokolskim naraščajem vojaki in mornarji. Med njimi so venci angleškega kralja Jurija, rumunskega kralja Karola, bolgarskega kralja Borisa, japonskega mikada, italijanskega kralja, kraljev Švedske, Norveške, Belgije, Danske, Nizozemske in Albanije, venci predsednikov Francije, Turčije, Češkoslovaške, Poljske, Grške, Nemčije ter mnogih, mnogih drugih. Prezident Masaryk je poslal tri in pol metra širok zlat venec, venec prezidenta francoske republike Lebruna pa je sestavljen iz samih belih rož. Hitlerjev venec ima napis: »Edinstvenemu heroju, nasprotniku v nekdanji vojni — nemška vojska.«

Najbližje krsti nosijo trije mornariški oficirji borov venec z belim trakom, na katerem je napis »Marija«. Priprost je ta venec, a gotovo pokojnemu kralju najbolj dragocen. Lastnoročno mu ga je spletla v poslednji pozdrav njegova kraljevska soproga Nj. Vel. kraljica Marija.

VEČ STO DUHOVNIKOV.

Za venci sta se uvrstili v povorko največji beograjski pevski društvi »Stanković« in »Obilić«. Sledila jim je dolga povorka duhovščine. Simbolično so se združile vse veroizpovedi, da skupno izkažejo tudi danes najglobljo, najiskrenejšo čast pokojnemu vladarju. Na čelu katoliške duhovščine je stopal beograjski nadškof dr. Rodić z zagrebškim nadškofom koadjutorjem dr. Stepincem. Katoliški duhovščini so sledili najvišji svečeniki drugih veroizpovedi, drugi del veličastnega duhovniškega spreveda pa so tvorili pravoslavni svečeniki, ki jih je samih bilo čez 200; njihove kolone je zaključilo 27 vladik, 5 mitropolitov in nazadnje patriarh Varnava.

VLADARSKÉ INSIGNIJE.

Za svečeništvom je stopala vojaška godba, ki je neprestano svirala žalne koračnice, za njo pa so vojaški dostojanstveniki nosili vladarske insignije. Kraljevske krono je nosil načelnik glavnega generalnega štaba armijski general Nedić. Krona,

dragoceno delo iz pozlačenega bronu, se je medlo svetila na baržunasti blazini. Admiral Prica je nosil na blazini kraljevo žezlo, armijski general Lazić kraljevsko jabolko, divizijski general Krstić kraljev prapor in končno general Jurišić kraljevo sabljo.

VITEŠKI KRALJ.

Počasi se je bližala topovska lafeta, na kateri je ležala krsta z zemskimi ostanki pokojnega kralja. Izpregli so konje in v lafeto so se vpregli vojaki vseh rodov, da tako poslednjič služijo svojemu vrhovnemu komandantu. Krsta je odeta v jugoslovansko trobojnico. Ob krsti tvorijo častno stražo kraljevi osebni adjutanti in komandant kraljeve garde general Peter Živković. Krsto spremljajo tudi vsi člani kraljeve vojne in civilne hiše z ministrom Antićem na čelu.

Ob pogledu na krsto je vse na glas zaplakalo in vsa silna množica je popadala na kolena ter se sklonila v tugi in bolesti. Nobeno pesniško pero ne more opisati teh strahotno presunljivih prizorov.

KRALJEVSKA RODBINA, POGLAVARJI DRŽAV IN NJIH ZASTOPNIKI.

Za krsto je, žalostna in potrta, stopala naša kraljevska rodbina. Mladi kralj Peter II. v sokolskem kroju, gologlav, ob njegovi strani njegova mati kraljica Marija in rumunska kraljica-mati Marija, za njimi pa vsi člani kraljevske rodbine kneza Arzen in Pavle, kneginja Olga, nadvojvodinja Ileana, rumunski kralj Karol, predsednik francoske republike Lebrun, angleški princ Jurij, bolgarski knez Ciril, rumunski princ Nikolaj, angleški vojvoda Kentski, italijanski vojvoda Spoletski in drugi zastopniki državnih poglavarjev. Sledila je ogromna povorka zastopnikov tujih držav; ministrski predsednik Malypetr na čelu češkoslovaške delegacije, general Göring na čelu nemške delegacije, adjutant kralja Zogu Zef Sergij na čelu albanske delegacije, vojvoda Verier na čelu belgijske delegacije, zunanji minister Batolov na čelu bolgarske, zunanji minister Maksimos na čelu grške, kraljev adjutant Giring na čelu danske, kraljev adjutant admiral Fisher na čelu angleške, pa zastopniki Poljske, Portugalske, Peruja, turški zunanji minister Tefik Ruždi bej na čelu turške delegacije, bivši predsednik vlade in zunanji minister Pavel Boncour z maršalom Petainom na čelu francoske, dalje nizozemska, čilska, švedska, avstrijska in vse ostale delegacije.

NAJVIŠJI DOMAČI PREDSTAVNIKI.

Za delegati tujih držav so stopali najvišji odličniki, predstavniki Jugoslavije. Na čelu kraljeva namestnika dr. Radenko Stanković in dr. Ivo Perović, nato generaliteta in admiraliteta s sivolasim vojvodo Bojevićem. Sledili so člani vlade z ministrskim predsednikom g. Nikolo Uzunovićem. Njim sta se pridružila tudi francoska ministri Pietri in Denin. Za vlado je stopal diplomatski zbor s papeškim nuncijem Pellegriettijem na čelu. Sledilo je narodno predstavništvo, senat s predsednikom dr. Tomašićem in Narodna skupščina s predsednikom dr. Kumanudijem. Članom Narodnega predstavništva so se pridružili tudi francoski, češkoslovaški in drugi inozemski parlamentarci.

DOMAČE IN TUJE DEPUTACIJE.

Nato so sledili bivši ministrski predsedniki, ministri in parlamentarci, med njimi dr. Anton Korošec, Aca Stanojević, Ljuba Davidović, dr. Mehmed Spaho in drugi.

Sledila je nepregledna vrsta zastopnikov vseh občin v državi ter številne delegacije inozemskih mest, med njimi iz Pariza, Prage, Marseillea ter zastopstva vseh jugoslovanskih mest, med njimi posebno številno Beograd, Zagreb, Ljubljana, Cetinje, Sarajevo, Novi Sad, Niš, Skoplje itd.

Zastopnikom občin so sledili zastopniki državnih oblasti, pomočniki ministrov, načelniki ministrstev, sodniki, zastopniki univerz, akademij, Narodne banke, državnega monopola, zastopniki neštetihih društev in organizacij, med njimi zlasti številno zastopstvo Jadranske Straže, Narodne odbrane, Rdečega križa, gasilcev, skavtov in neštetihih drugih društev in ustanov. Slikovita je bila skupina sinjskih alkarjev v narodnih nošah in s starinskimi puškami na ramenih. Zastopani so bili vsi deli države, vsaka njena občina. Cel gozd praporov in zastav, vsi odeti v črnino.

Povorko je zaključila dolga vrsta rezervnih oficirjev v civilu in naposled kraljeva garda, ki je stopala v deseterostopu. Najprej je korakal gardni pešpolk, nato gardno topništvo in ob zaključku spreveda konjenica kraljeve garde.

KRALJEVSKA GROBNICA NA OPLENCU.

V srcu Šumadije, jugoslovanskega Piemonta, je legel naš kralj k zadnjemu počitku. Veličastna žalna svečanost nas spominja na one zgodovinske dni, ki jih je prekrasna kraljevska zadužbina na Oplencu kakor bela legenda že objela. V najsvetlejšem spominu nam je 8. september l. 1930., ko je bila posvečena kraljevska zadužbina na Oplencu, krasna, v bizantskem slogu zgrajena cerkev na prijaznem gričku tik Topole. Nepozabne vojaške in narodne svečanosti po takratnem rojstnem dnevu prestolonaslednika Petra, ko je kralj Aleksander poklonil vsem vojaškim edinicam Jugoslavije nove zastave, so bile zaključene na Oplencu, kjer je monumentalna cerkev sprejela v svoje okrilje zemeljske ostanke velikega vožda Karadjordja Petrovića, praded našega kralja, ob strani blagopokojnega vladarja Petra I. Velikega Osvoboditelja. Nad njunima marmornima sarkofagoma v cerkvi so takrat dobile častno mesto tudi stare polkovne zastave, ki so se po končanem osvobojenju in zedinjenju umaknile novim jugoslovanskim zastavam. Božji hram na Oplencu nam odtlej ni samo zbirališče prava in bogomolnica Topolčanov, marveč prava svetinja vsega jugoslovanskega naroda. Kdorkoli vstopi v to prekrasno cerkev, se v tihi pobožnosti spominja vseh onih, ki so se borili in ki so dali svojo kri in svoje življenje za naše osvobojenje in zedinjenje v svobodni, veliki, močni Jugoslaviji.

*

Ko se je v drugi polovici 18. stoletja naselil v Topoli praded našega kralja vožd Karadjordje (voditelj Črni Jurij), je bila Topola majhno, neznatno selo. Nekaj revnih hiš, prebivališče siromašnih srbskih seljakov, ki so si z obdelovanjem zemlje in s svinjerejo služili svoj vsakdanji kruh. Prečesto so morali zapustiti domove in se boriti proti vekovnemu sovragu Turčinu, ki je bil takrat absoluten gospodar Balkana. Trpljenje je bilo vedno hujše in ko je bila čaša polna, je izbruhnil prvi upor. Kmetje so posegli po orožju in pričeli

Veličastno pročelje mojstrovine cerkvenega stavbarstva. Prekrasna cerkev ima 89 grobnic, od tega 9 v zemlji in 80 v zidu. Polnih je 12. Nj. Vel. viteški kralj Aleksander je trinajsti iz slavnega rodu Karađorđević, ki je legel v kraljevi zadužbini k večnemu miru.

borbo za svojo in narodno svobodo. Na čelo jim je stopil Karadjordje, ki je uspešno izvojeval bitko za bitko in kmalu postal gospodar Šumadije. Narod ga je vzljubil in si ga izbral za svojega voditelja. Mala Topola je postala prestolnica, zbirališče vojvod, središče vsega takratnega političnega življenja.

Iz bojev in zmag vračajoči se borci so često čutili potrebo, zahvaliti se za zmago orožja Bogu in svojim priprošnjikom. Toda prav Topola je bila brez cerkve. Tedaj se je vožd Karadjordje zaobljubil, da bo zgradil v Topoli cerkev. Ali neprestano vojevanje s Turki je upropastilo vse Karadjordjevo premoženje. Vse je porabil, da reši svoj narod izpod tujega jarma. Zato je sklical na posvet vojvode in kneze in dogovorili so se, da bo narod z delom prispeval k zgradbi cerkve. L. 1808., ko je nastalo nekako premirje s Turki, so pričeli delati. Spet je zatrobil vojni rog, toda že tri leta pozneje je bila cerkev vendarle dograjena.

Narod jo je čuval kot svojo svetinjo. Ko so pozneje prenesli kosti Karadjordja iz Beograda v topolsko zadužbino, je postala mala, neznantna cerkva pravi romarski kraj. Od blizu in daleč je prihajal narod molit na grob velikega pokojnika.

*

Pokojni kralj Peter I. Veliki Osvoboditelj se je zaobljubil, da zgradi v zahvalo in v spomin poznim rodovom na Oplencu, na majhnem gričku pri Topoli, veličasten božji hram. To bodi zadužbina jugoslovanskih kraljev, kraljevska grobnica. Osvobodilne balkanske vojne so delo ovirale in energično so nadaljevali šele po osvobojenju.

Ko je pokojni kralj Peter čutil, da ne bo več dolgo živel, je želel, da bi bila cerkev čim prej dogotovljena. Sam je po cele dni presedel pred glavnimi vrati in občudoval krasno stavbo, ki se daleč naokrog blešči v belem marmorju. Toda dovršitve žal ni dočakal, dograjena je pa bila vsaj toliko, da je lahko sprejela v svoje okrilje njegovo izmučeno telo.

Dne 8. septembra 1930 je bila zaobljuba pradedu in očeta izpolnjena. Novi hram na Oplencu je bil svečano blagoslovljen. Zdaj je veličastna grobnica sprejela v svoj objem najslavnejšega pravnuka Karadjordjevega, Viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

*

Kraljevska zadužbina na Oplencu ni samo božji hram, temveč mojstrovina arhitekture, verna priča umetniškega pojmovanja, dokaz naše velike kulture in dokaz našega spoštovanja do velikih, najzaslužnejših borcev za našo svobodo. Notranjost cerkve je bogato okrašena. Stebri in neposlikane stene so iz kararskega marmorja. Vso ostalo notranjost krasijo bogati, mojstrsko izdelani mozaiki, ki so posnetki najznamenitejših umetnin po srbskih samostanih. Glavni oltar je iz srebra in marmorja, a južno in severno od oltarja sta dva velika marmornata bloka, sarkofaga z ostanki vožda Karadjordja in kralja Petra I. Na štirih marmornatih stebrih so nameščena bronasta držala za stare zastave, ki se zdaj sklanjajo nad grobovi treh herojev, treh zmagovalcev. Cerkev zapirajo ogromna bronasta vrata, ki so že sama po sebi mojstrovina.

*

Posvetitev veličastne cerkve, dostojne svojih ustanoviteljev in graditeljev, še zlasti svete poslej, ko je k pradedu in očetu legel največji sin Jugoslavije, se je izvršila 8. septembra 1930 z največjo svečanostjo. Navzoči so bili vsi člani kraljeve rodbine, zastopniki in delegacije vseh polkov, vsa vlada, vsi bani, mnogoštevilni banski svetniki, mnogi rezervni oficirji, deputacije raznih

nacionalnih društev in ogromna množica naroda, zlasti Šumadincev, ki so prihiteli od blizu in daleč k velepomembni svečanosti. Cerkvene obrede je opravil patrijarh Varnava ob veliki asistenci škofov in ostale duhovščine. Po posvetitvi cerkve so prenesli iz stare topolske cerkvice na Oplenac hrastovo krsto z zemeljskimi ostanki vožda Karadjordja. Krsto so prenesli iz stare cerkve Nj. Vel. kralj Aleksander, kneza Arzen in Pavle, vojvoda Bojović in štirje stasiti šumadijski seljaki, nakar so jo položili na topovsko lafeto in jo v svečanem sprevodu prepeljali na Oplenac. Obenem so namestili v cerkvi ob sarkofagih stare srbske vojne zastave, ki so tako dobile najdostojnejše, najčastnejše mesto.

**Vožd Karadorde,
Oče svobode.**

**Peter I. Karadorđević,
Osvoboditelj.**

**Aleksander I. Karadorđević,
Zedinitelj.**

ŽALOST NA KOROŠKI MEJI.

Prst iz kraja kralja Matjaža na Aleksandrovem grobu.

Mladina... Po razredih črno ovite slike Viteškega kralja. Sveče gorijo. Sami, popolnoma iz lastnega nagiba, so jih prinesli in prižgali naši nadbudni obmejni šolarji. In molijo: namesto enega očenaša, kakor prej po navadi, sedaj tri — enega za blagopojnega kralja, enega za mladega kralja, ljubljenega Petra II., enega za mlado Jugoslavijo, zase. In kako molijo! Smiselno, pobožno in pozorno, kakor še nikoli poprej.

Po molitvi sledi pogovor. Kako so že ogorčeni ti mladi, delavski otroci! Kako obsojajo gnusnega morilca. Delavski otroci so. Marsikaj slišijo, kar povedo v šoli svojemu učitelju, tudi doma. To pa pomeni, da obsojata gnusni zločin, ki je bil storjen nad našim dobrim kraljem, tudi obmejni industrijski delavec in njegova žena, poprej kdaj morda republikanca in internacionalca, sedaj jugoslovanska rodoljuba, četudi te izpremembe v svojem srcu ne kažejo rada na zunaj.

O, draga in lepa naša Jugoslavija! Kako si napredovala in se utrdila pod vodstvom svojega viteškega kralja Aleksandra Zedinitelja! Kdor te je videl v srcih državljanov pred 15 in desetimi leti, ta te sedaj ne bi spoznal, če bi bil zadnja leta prepal, tako si napredovala! Ni je hiše, ki ne bi iskreno žalovala in ne bi razobesila žalne zastave! Sivolasi starčki, sključene žene, možje in matere, mladeniči, mladenke, nežna šolska mladina: vse je potrto, solzno, objokano. In to v kraju, ki je dal ob prevratu najzagrizenejše nasprotnike Jugoslavije! Kralj Zedinitelj je bil res velik in viteški vladar in Jugoslovani so res dobri, povsod, zlasti pa na tvoji meji. Ob spominu in v mislih na viteškega kralja Aleksandra Zedinitelja te bodo čuvali do zadnje kaplje krvi.

Vsakemu Slovincu je znano ime Peče, gore, v kateri spi kralj Matjaž. Je res visoka in obsežna gora, podobna ogromnemu grobu, kjer je prostora dovolj za kralja in vso njegovo vojsko.

Te dni, ko sleherni Jugoslovan plaka ob misli na viteškega kralja Aleksandra Zedinitelja, se je v tukajšnjih narodnih krogih rodila prekrasna misel, da bi ponesli na njegov grob žaro prsti, zemlje, nakopane pod Peco, v Mežiški dolini, v tem mladem, a tem dragocenejšem kosu koroške zemlje, ki je pripadal kraljevini Jugoslaviji. Komaj je bil predlog izgovorjen, že so ga osvojili narodni ljudje iz vse doline in že se je sestavil odbor narodno obrambnih društev, da bo oživil tvoril misel, ki je takoj postala skupna vsem.

Kakor kralj Matjaž, nas je viteški kralj Aleksander Zedinitelj zapustil sredi svojega najplodnejšega dela za ves narod, sredi svojih zmag, tako, da se kljub številnim in najzanesljivejšim poročilom še vedno ne moremo živeti v prežalostno dejstvo, da kralja Aleksandra ni več.

Vsa društva Mežiške doline, malega dela Koroške, ki je pripadla domovini Jugoslaviji, so zbrala za srebrno žaro, v kateri so nesli župani občin Črne, Mežice, Prevalja, Guštanja in Dravograda jugoslovansko koroško zemljo na grob kralja Aleksandra I.

Kakor nikoli poprej, veljajo za naš narod baš sedaj besede generala - pesnika Majstra Voianova: »O, jaz ne spim, le čakam čas in čakam vas...«

Komaj je umrl, že stopa viteški kralj v duševno snovanje preprostega našega ljudstva, v legende in pripovedke o kraljih-junakih. Prst izpod gore kralja Matjaža, sive Pece, ponešene na grob viteza kralja Aleksandra v Oplenac v junaško Šumadijo, bo viden in trajen znak čuvstvovanja Jugoslovancev ob severni, koroški meji.

ŽARA S SLOVENSKO PRSTJO

za grob viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Posebna delegacija banskega sveta Dravske banovine je položila žaro s slovensko prstjo na grob blagopokojnega viteškega kralja Aleksandra I. Zedinitelja v Oplencu. Prst je zbrana iz vseh okrajev Dravske banovine in sicer predvsem iz obmejnih krajev. Žara je izklesana iz temnega podpeškega marmorja s svetlimi progami in je visoka 65 cm. Na njej so z zlatimi črkami vklesane besede, ki jih je v imenu slovenskega naroda izrekel eden njegovih prvih genijev, naš največji sedaj živeči pesnik Oton Župančič:

*Nekdanje čase bil je običaj,
da knezom so najljubše dragotine
dajali s sabo, ko so šli v krajine,
odkoder potnika ni več nazaj.*

*Mi damo Tebi, kar nam je najdražje:
prsti slovenske zbrali smo v posodo,
ki zvezal z njeno svojo si usodo —
morda Ti z njo bo počivati lažje.*

M L A D I N A P I Š Ě

K r ž e L e v i n, mešč. šola na Prulah v Ljubljani:

KRALJU ALEKSANDRU!

*Zatrepetala v boli vsa je domovina:
izgubila v Tebi svojega je kralja — sina.
Ko v Francijo prijateljsko Si se podal,
kot žrtev padel groznega Si čina.*

*Toda še pred smrtjo svojo
Si se spomnil svoje zemlje,
zapustil Si ji zadnje te besede:
„Čuvajte mi domovino mojo!“*

*Poslednja vas, poslednje selo,
spominja se na Tvoje delo.
Naj vedno v srcih bo, Tvoj spomin,
naš kralj — nesmrtna domovine sin! ...*

**Predsednik francoske republike, g. Lebrun, vzklika na Rakeku:
„Živela Jugoslavija!“**

G o š n i k A n t o n , mešč. šola, Celje :

KRALJ — LJUBLJENEC VSEH . . .

Strašno je učinkovala misel, da našega kralja ni več. Srce se je do zadnjega upiralo tej temni, nepojmljivi vesti. A vse to se je kopičilo in raslo; resnica je bila. Misli so nam bile razstrešene, raztrgane.

Našega kralja ni več.

Tega heroja, največjega sina Jugoslavije, najboljšega in najmočnejšega so nam ugrabili na najostudnejši način. Vzeli so nam našega Gospodarja.

Ko je kot navaden vojak trpel, gladoval in zmrzoval v vojnem času, je bil zadovoljen. Pretrpel je albansko Golgoto, delil največje trpljenje z narodom. Takrat je bil ponosen, da je imel take junake, viteze, čeprav brez orožja. Ko je dobil ojačenje od zaveznikov, je z novopremisljeno vojsko vkorakal v sveto Srbijo, jo je poljuboval. Vedel je, kaj pomeni svobodna zemlja. Prebil je svetovno vojno, to veliko katastrofo.

Kot regent je že uvidel, da je potrebno zedinjenje nas vseh. 1. december 1918 leta je bil za njega in za nas eden najsrečnejših dni življenja sploh. Z naslovom kralja je začel svoje visoke načrte širše izvajati. Njegovi dve glavni ideji sta bili: splošen mednarodni mir in zbližanje Jugoslavije z vsemi državami. Stremel je vedno le za napredek in za ugled Jugoslavije v očeh večjih in manjših. Tudi to pot je bil namenjen zasejati med Francijo in Jugoslavijo še večjo ljubezen. Njegove misli so bile vedno čiste in dobro misleče. Vedno je imel le domovino v očeh, na samega sebe ni mislil. Bil je neumoren delavec.

Kako je pa ljubil nas, mladino, to bomo težko razumeli. V nas je stavil vse svoje upanje. V nas je videl naslednike, ki bodo zidali državo še močnejšo, še uglednejšo! Pomagal je dijaku, kjerkoli ga je videl v stiski.

Z Aleksandrom smo zgubili biser, ki nam je svetil v temnih dneh. Nam je dal svoje zadnje besede: »Čuvajte Jugoslavijo!« Mi smo braniki; sedaj še mladi, a rastemo, v duhu, moči in narodni zavesti! Njegovo poslednjo željo hočemo in bomo izvrševali. Zato moramo vzklikati: »Čuvajmo Jugoslavijo!«

Svojo ljubezen moramo v teh dneh podvojiti in se še bolj oklepati drug drugega. Kralj Peter II.!

Kako smo se razveselili. To je bila tolažba v teh težkih dneh.

Imamo kralja naše starosti. Moramo ga spoštovati in ljubiti. Zato tudi lahko rečemo: »Naš Peterček!« Čeprav je še mlad, ima težke naloge. Sledi pa stopinjam svoje-ga velikega očeta.

Kralja Aleksandra, našega viteškega Zedinitelja, bomo imeli vsi v večnem spominu. Njegovo ime bo najlepše blestelo v kroni Karadjordjevičev. Izpolnujmo njegovo zadnjo voljo!!

B i z j a k V i d a , mešč. šola, Rakeh:

SLOVO PREDSEDNIKA FRANCOŠKE REPUBLIKE GOSPODA LEBRUNA.

Dne 19. t. m. se je vračal s pogrebnih svečanosti v domovino predsednik francoske republike, g. Lebrun. Kakor so ga ljudje dostojanstveno sprejeli, ko je prišel k nam, tako so se sedaj poslavljali od njega. Zbirali so se na postajah in ga pozdravljali z velikim navdušenjem. Tudi na obmejnem Rakeku smo se poslovili od njega. Vsi šolarji smo šli na postajo in smo nestrpno čakali, kdaj pride vlak z g. Lebrunom. Ko smo čakali že kake pol ure, je prišel najprej ekspresni vlak, s katerim se je pripeljal g. marsejski župan in še nekateri naši generali in oficirji, ki so nato počakali, da so pozdravili še g. Lebruna. Kmalu za tem vlakom je prišla izvidnica in čez nekaj časa je prav počasi privozil na postajo francoski vlak. Ko se je vlak ustavil, je izstopil g. Lebrun in se pozdravil z raznimi našimi zastopniki. Vsi smo ga z navdušenjem pozdravljali in cerkniška gasilska godba je zaigrala francosko himno. Ko je policija in financa vse uredila, je g. Lebrun spet vstopil, in vlak se je začel pomikati. Zopet je zaigrala cerkniška godba in zopet smo ga z veseljem pozdravljali, on pa nam je s šopkom v roki in s solzami v očeh veselo odzdravljaj.

Dasiravno je bil samo par dni pri nas, vendar pišejo časopisi, koliko je dal sirotam beograjskim, in mislim, da ga bodo ti reveži ohranili v lepem spominu.

G. maršal Petain pa se je razgovarjal z g. upraviteljem in ga prosil, naj se v njegovem imenu zahvali vsej šolski mladini, ki je tako vzorna in domoljubna.

Ta sprejem nam bo gotovo ostal vedno v spominu.

*D o s e d l a F r a n c , mešč. šola,
Celje:*

TEBI, NAŠ VITEŠKI VLADAR!

Ko si se zgrudil 9. okt. kot žrtev zverinskega in podlega atentata, je bila tvoja poslednja misel, misel na domovino.

V tej misli si zatisnil svoje blage oči, in je nehalo biti tvoje dobro, a junaško srce. V svojem zadnjem boju s smrtjo si s težavo iztisnil iz sebe besede: »Čuvajte Jugoslavijo«. Bile so to tvoje poslednje, a največje besede v tvojem življenju.

Zvesto bomo izpolnjevali tvoje poslednje velevažne besede, ki si jih izrekel v neizmernem rodoljubju. Čuvali bomo Jugoslavijo do svoje poslednje kaplje krvi in verno bomo sledili tvojemu nasledniku v borbi za domovino, pravico in resnico.

Tvoje telo je sicer leglo v zemljo k večnemu počitku, a tvoj duh živi in bo živel med nami.

V zavezniško Francijo si se napotil z željo, da bi zagotovil svojemu narodu lepo in dobro bodočnost. A podleči si moral sredi največjega dela, ko ti je s streli končal življenje okrutni morilec.

Ko si se pred nekaj meseci napotil v bratsko Bolgarijo, so ti sledila srca vseh sinov in hčera tvojega naroda, in veselili ter radovali smo se s teboj vred tvojih uspehov.

Sedaj pa, ko tvoje telo lega k večnemu počitku ti vsi prisegamo, da bomo čuvali Jugoslavijo in mislili nanjo kakor ti, naš veliki vitez, do svojega poslednjega diha, dokler ne izteče iz nas naša poslednja kaplja krvi!

Slava ti, naš blagopokojni viteški vladar! Naj živi naš mladi kralj Peter II.

D u š a n V a r g a z o n :

LUČKA NA OPLENAC.

Imenovali smo te Kralja, čutili smo Te Človeka.

Z Jugoslavijo si nas zdramil v veliko življenje, zdaj pa si padel, Kralj.

V Velikem življenju nas je stisnila Tvoja smrt, da nam je že ves teden, kakor bi dolgo, dolgo počasi umirali.

Ker Te še vedno čutimo — Človeka.

V kotlini Zidanega mosta je malo svetlih dni.

Pred štirinajstimi leti pa si v svobodni državi prvič na poti po Sloveniji prišel k nam Ti, regent Aleksander. Vsi smo se zgrnili na postajo, vsi koprnili sredi cvetja in zastav, da vzremo na ovinku za Savo Tvoj vlak. Privozil je. Godba je zaigrala himno. Stroj je sopihnil. Vrata vseh voz so se odprla: na dolgo preprogo ob tiru so poskakali generali, ministri, častniki.

In že si bil zunaj Ti, ves radosten in blag in se napotil k sredi perona, k meni otroku, da Ti spregovorim pozdrav:

„Vse Ti darujem, kar imam:
roké, glavó, srcé —
otrok sem še in kar Ti dam,
je majhen dar za Té.

Gotovo več bi dal Ti rad,
a majhen sem sedaj —
in še premlad in še preslab,
da bi veljal Ti kaj!“

V zadregi sem slišal besede:

— Mali, moj mali!

Potem pa si me poljubil na čelo.

Gledal sem cvetje, zastave. Vlak je odpeljal naprej. Ob tiru pa je ostala pisana preproga. Tedaj sem pomislil: kako lepa je kraljeva pot!

Otrok ne ve, kaj je država. Tisti dan sem občutil: zdaj smo tudi mi v Njegovem srcu.

Vedno Te čutimo — Človeka.

Ponoči blede mesec, vihar tuli in trga oblake.

Menda je bila taka noč, ko si peljal svojo izmučeno vojsko na Krf.

Vsi smo blede v teh nočeh, vihar tuli v nas in trga težke sanje.

Strmimo v sij dneva.

Radost nekdanjih dni boli, boli.

Ko bi bila ljubezen oživljajoča, bi zdaj Tvoj narod Tebe zdramil v življenje.

Večno Te bomo čutili — Človeka.

V ljubezni do Tebe vemo, kar si vedel Ti: iz bolečine raste moč.

NEPOZABEN ŽALNI DAN LJUBLJANE.

V meglenem jutru se rano drami Ljubljana. Iz stolpov ljubljanskih cerkva se vse jutro preliva preko mesta žalostno petje zvonov. Črno opravljeni hite ljudje svojo pot. Na Kongresnem trgu, pred magistratom in drugod dopolnjujejo poslednje priprave za počaščenje mrtvega vladarja. Vsa ljubljanska okna so okrašena s cvetjem, zelenjem, črnimi zastavami. Bele rdečerumene sveče mučeniško čakajo devete ure,

da tiho zaplapolajo. Naravnost bohotno žalno se je za dan največje žalosti okrasila Ljubljana. Po trgovinah je že v sredo popoldne pošel črni papir...

V cerkve hite ljudje. Zbira se v žalno okrašenih svetiščih šolska mladina in odrasli. Narod. Zadone v žalostnih akordih orgle, proseči so glasovi pred oltarji in šepetaje v molitvah se premikajo ustnice razžaloščenih vernikov.

Po zgodnjih mašah hite množice še v stolnico. Polna je cerkev, poln je trg pred njo. Po zadušnici v stolnici pa se razlijejo reke ljudstva čez trimostje. Hite na Kongresni trg. Kretanje je mirno, dostojanstveno. To vedno zamegleno ozračje stresa od časa do časa le topovski sunek, da venomer opozarja mesto in deželo: V največjem veličastju, objokovan in ljubljen od vsega naroda, lega danes viteški kralj k večnemu počitku.

In že so zatrepetale svečke po oknih, zlato so se zablestele žarnice, pred slikami mrtvega vladarja. Vse poulične svetilke, zavite v črno tančico so gorele že od jutra. Togo vise črne zastave s streh, niti rahla sapa jih ne zgane. V sivi dopoldan se s temen nebotičnika sukljajo proti nebu štirje svedri črnega dima. Silne bakle izgorevajo tako.

Mogočen topovski strel je oznanil pričetek žalne svečanosti na Kongresnem trgu. Poln je trg, polno se še pretaka ljudstva po vzporednih in prekrizanih cestah Zvezde. In kakor vselej ob posebno velikih manifestacijah v osrčju mesta, je tudi danes sprejel Grad na svoje terase množico ljudi. Navzlic megleni kopreni je bil pogled na mesto in na Kongresni trg mogočen. Kakor črn mramorni nagrobni blok je bila množica, razporejena po trgu. In razločnejše kakor po trgu samem je zvočnik na Gradu oddajal besede obeh govornikov, petje, godba, salve...

Spet se je razjokalo nebo. Iz nizke megle je pol ure pršilo in omočilo ljubljanska tla.

Že davno pred pol 15. uro pa hiti spet vsa Ljubljana, po vseh ulicah pred magistrat. Druži se v veletok v Stritarjevi ulici, prikorakajo čete gasilcev, na okrog stopnišča pa so že zbrani ljubljanski pevci, nad 300 jih je. Prihajajo dostojanstveniki. Ogromna je ta množica, nedogledna daleč tja v Stritarjevo ulico.

Top z Gradu naznani najsvečanejši trenutek. Mnogo jih je še, ki so pravkar prihiteli v mesto, in jim je še daleč do cilja, do magistrata. Ali že je top treščil drugič. Molk zavladaj za pet minut po vsej državi: zdaj lega viteški kralj k pradedu in očetu na Oplencu... Sugestivno se ustavi vsak korak. Ljudje stoje na mestu odkritih glav. Ta poslednji drsajoči korak se boječe ustavi v silni tišini. Med splošnim molkom se oglasi le otroški glas, ki ga pa mati z božajočo besedo ublaži, da utihne. Obstali so vozovi kakor začarani, tramvaj, motorna vozila, kolesarji stopajo na tla in obstoje na mestu. Celo na kolodvoru preneha vsak ropot. Dostojanstvo miru je zakraljevalo. Za pet minut, — o teh pet minut ne bomo pozabili nikoli!

In spet vzvalovi življenje na ulicah in se pomikajo v smeri proti magistratu še stotine in stotine ljudstva. Odkritih glav poslušajo besede govornika, poslušajo v srce segajoče žalne pesmi, čujejo salve in himno.

Dostojanstvena, čeprav vsa razžaloščena je preživela Ljubljana najmračnejši dan Jugoslavije. Za nami ostaja težka tuga, ki je nikoli ne bomo preboleli, ali v novo življenje nas spet kliče volja do dela in napredka za blagor našega novega kralja Petra II. in Domovine.

KRALJI, KRALJICE in poglavarji držav.

Nj. Vel. kralj Peter II. in Nj. Vel. kraljica Marija sta prejela od vladarjev, vladaric in poglavarjev tujih držav sožalne brzojavke ob tragični smrti kralja Aleksandra I. Zedinitelja.

Angleški kralj kraljici Mariji:

Pretreseni in zgroženi smo od groznega zločina. Bog naj uteši Vas in Vašo deco v Vaši veliki tugi. Z vsem našim srcem sočustvujemo z Vami in nudimo Vam naše najtoplejše simpatije.

Prezident francoske republike kraljici Mariji:

V trenutku, ko stopa Vaše Veličanstvo na jugoslovanska tla, Vam hočem ponovno izraziti globoko sožalje in bratsko sočustvovanje, ki za vedno druži

v skupni žalosti Jugoslavijo in Francijo. Moje globoko pretresene misli lebde neprestano v neizmerni žalosti pri Vašem Veličanstvu in Nj. Vel. Petru.

Papež kraljici Mariji:

Bolno pretreseni od tragične vesti o odvratnem zločinu, ki je pokosil življenje Nj. Vel. kralja Aleksandra, hitimo izraziti Vašemu Veličanstvu in vsemu jugoslovanskemu narodu naše iskrene občutke žalosti, s katerimi sočustvujemo v Vaši žalosti, in da bomo molili, da bi nebo dalo svojo milost in uteho Vašemu Veličanstvu, kraljevskemu domu in vsemu narodu.

Rumunski kralj Karol kraljici Mariji:

Strašno pretresen od grozne vesti sem z vsem svojim srcem in svojimi občutki s Teboj. Za mene je nenadomestljiva izguba tako dobrega prijatelja. Če bi Ti mogel na kakršenkoli način v teh strašnih trenutkih biti v pomoč, računaj name v vsakem pogledu.

Prezident Roosevelt kraljici Mariji:

Gospa Roosevelt in jaz sva globoko potrta in užaloščena, ki je zadela Vas in Vaše otroke. V trenutku Vaše tuge Vama izraža najino iskreno simpatijo. S smrtjo Nj. Vel. kralja Aleksandra je izgubil jugoslovanski narod hrabrega vodjo, ki je neumorno delal za njegov blagor.

Prezident Masaryk kraljici Mariji:

Sprejmite izraze mojega najglobljega sožalja ob strašni izgubi. Moje srce je z Vami in Vašimi otroki.

Predsednik poljske republike kraljici Mariji:

Globoko pretresen zaradi odvratnega atentata, čigar žrtev je Nj. Vel. kralj Aleksander, prosim Vaše Veličanstvo, da v svoji veliki bolečini sprejme izraze simpatije, katerim se pridružuje ves poljski narod.

Japonski cesar kralju Petru II.

Globoko pretresen sem izvedel za težko izgubo, ki je zadela Vaše Veličanstvo v osebi Vašega vzvišenega in oboževanega očeta, ki je padel kot žrtev gnusnega atentata. Hitim izraziti Vašemu Veličanstvu svoje najiskrenejše sožalje.

Italijanski kralj kraljici Mariji:

Vest o izgubi Nj. Vel. kralja Aleksandra, žrtve strašnega atentata je globoko pretresla kraljevino in mene. Prosim Vaše Veličanstvo, da sprejme najgloblje sožalje v žalosti, ki je tako kruto zadela kraljevski dom in jugoslovanski narod. Sprejmite moje zagotovilo o najglobljem sožalju ob tragičnem dogodku.

Bolgarski kralj kraljici Mariji:

Pretresen ob vesti o gnusnem zločinu, ki nas zavija v iskreno žalost, Ti Joana in jaz izraža svoje najgloblje sožalje v trenutkih težke preizkušnje. Z iskrenimi čustvi vsa v mislih pri Tebi, deleč od srca globoko žalost, ki Te je tako kruto zadela, kakor tudi Tvoje sinove in jugoslovanski narod.

Adolf Hitler kraljici Mariji:

Globoko pretresen ob gnusnem atentatu, čigar žrtev je postal Nj. Vel. kralj, prosim Vaše Veličanstvo, da sprejme izraze mojega iskrenega sožalja, kakor tudi naj bo prepričan o sočutju vsega nemškega naroda.

Belgijski kralj kraljici Mariji:

Astrid in jaz Vas zagotavljava o najinem globokem sočutju v Vaši neizmerni bolesi.

Mustafa Kemal paša kraljici Mariji:

Z najglobljo bolešjo sem zvedel za gnusni atentat na osebo Nj. Vel. kralja Aleksandra. Ves turški narod bo čutil enako bol kakor jaz, ko sem zvedel za tragične posledice tega nečloveškega zločina. Vašemu Veličanstvu pošiljam potr in z globokim spoštovanjem sožalje kraljevskega prijatelja, prijatelja Jugoslavije in Vas prosim da verujete v iskreno sočutje, ki ga delim s turškim narodom v bolesi Vašega Veličanstva ter žalosti jugoslovanskega in vseh balkanskih narodov.

Predsednik švicarske konfederacije kraljici Mariji:

Globoko pretreseni od vesti o gnusnem atentatu, čigar žrtev je bil Nj. Vel. kralj Aleksander, pošiljamo Vašemu Veličanstvu iskreno sožalje Federalne zveze švicarskega naroda. Pridružujoč se iskreno Vaši bolečini kraljice-soproge in matere, želimo, da bi se Vaše Veličanstvo prepričalo v iskreno in globoko sožalje, ki ga občutimo ob nenadomestljivi izgubi, ki je zadela jugoslovanski narod.

Kralj Zogu kraljici Mariji:

Globoko pretresen ob žalostni vesti o groznem umoru Nj. Vel. kralja Aleksandra, Vašega ljubljeneega soproga, prosim Vaše Veličanstvo, naj mi veruje, da iskreno sočustvujem z Vašo globoko žalostjo.

Zvezni predsednik Avstrije kraljici Mariji:

Globoko pretresen sem doznal žalostno vest o odvratnem atentatu, čigar žrtev je bil Nj. Vel. kralj. Prosim Vaše Veličanstvo, da sprejme moje sožalje. Naj Bog Vašemu Veličanstvu nudi potrebno moč, ki jo zahteva tako bolešno preizkušnje.

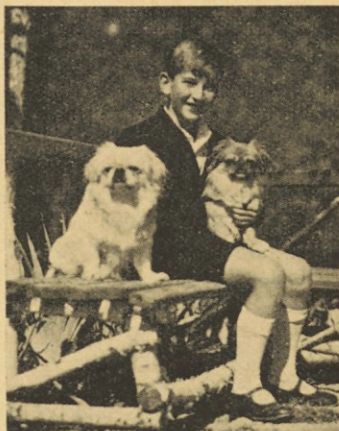
Zvezni predsednik Avstrije kralju Petru II.

Žalostna vest o gnusnem atentatu, čigar žrtev je bil Nj. Vel. kralj Aleksander, Vaš vzvišeni oče, me je globoko pretresla. Prosim Vaše Veličanstvo, da sprejme izraze mojega velikega sožalja v bolečinah Vašega Veličanstva, kraljevskega doma in vse Jugoslavije.

Predsednik grške republike kraljici Mariji:

Vest o tragični smrti Nj. Vel. kralja Aleksandra je izzvala splošno potrtost in ogorčenje. Prosim Vaše Veličanstvo in Nj. Vel. kralja Petra, da sprejmeta moje iskreno, globoko sožalje. Ves narod se pridružuje bolesi jugoslovanskega naroda in z globokim spoštovanjem se klanja pred pokojnikovo krsto.

„ČUVAJTE JUGOSLAVIJO!“

KRALJ PETER II. v svoji domovini.

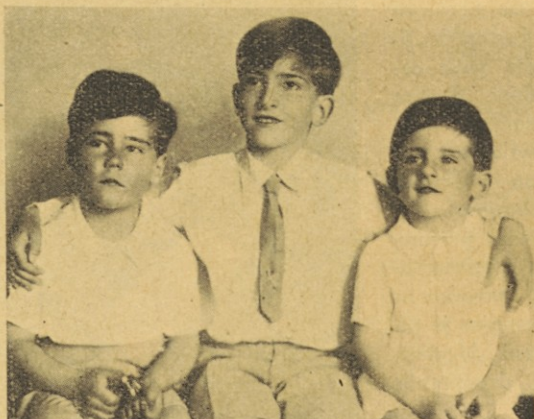
Čeprav nismo naznanili prihoda veličanstev v Ljubljano, vendar je javnost še prej izvedela novico iz radia in pa iz županovega poziva »Someščanom«, ki je bil že opoldne z velikimi afišami razširjen po vsem mestu. Že pred 20. uro so se proti glavnemu kolodvoru pričele valiti množice, ki so popolnoma napolnile Masarykovo cesto, a na perono so imele dovoljen dostop le 5-članske deputacije vseh organizacij in društev. Mestna občina je po načrtih arhitekta Spinčiča ovila ves peron prav ефекtno v črnino in okrasila z zelenjem.

Na prepolnem peronu so čakale vlaka deputacije vseh organizacij, zavodov in društev, pred peronom je pa na zgornji strani blestela pestra skupina društvenih praporjev.

Točno ob 22. se je pripeljala izvidnica in pred občinstvo sta stopila šef policije Keršovčan in šef postaje Škof, ki sta vodila red. V splošni tišini je prispel ob 22.12 dvorni vlak z osmimi vozovi. Globoko so se priklonili prapori. Pri oknu drugega vagona je stal kralj Nj. Vel. Peter II. v nočni oblecki z drap plaščkom, za njim pa Nj. Vel. kraljica mati v črnini v stilu angleških kraljic z belim robom pod črnim klobučkom z dolgim velom in z belim robom nad težkim taftom žalne obleke. Skoraj prozoren, nežen obrazek slokega dečka-kralja se je svetil na žalni črnini kraljice matere, ves ožarjen od ljubezni naroda. S kraljevskim dostojanstvom sta obe Veličanstvi premagali tugo in solze in odzdravljali z otožnim, nemim nasmehom in miganjem rok. Ban in župan sta zaklicala »Živio« in »Slava« in po vsem peronu ter daleč po okolici perona je zabučal pridružen val vzklikov kakor grom v daljavi. Plakajoči glasovi so klicali »Slava kralju Aleksandru« in »Živela kraljica« ter spet z zaupanjem in vero v bodočnost vriskali »Živio kralj Peter II!« Vihar vzklikov pa ni mogel zadušiti ihtenja... Med tem pa so dame izročile maršalu dvora Aci Dimitrijeviću šopke in množica se je zgrnila pod oknom, da so se blesteči

prapori sklanjali prav nad sliko Veličanstev v oknu. Tuga in ganjenost ob prisrčnem sprejemu sta pretili zlomiti Veličanstvi in dvorni maršal je sočutno zagnil zaveso, da je občinstvo le na senci videlo, kako je kraljica mati odpeljala svojega sina kralja v drug prostor. Po nekaj minutah se je pa okno spet odgrnilo in Nj. Vel. kraljica Marija se je z vsem srcem in ljubeznijo jela poslavljaliti od Slovencev z rahlim miganjem desnice. Kraljevska lepota žalujoče kraljice-vdove je presunila vsa srca do najglobljih globin, da so v bližini popolnoma onemeli vsi in se je čulo le še ihtenje. Ob 22.27 se je slika premaknila in med vihtenjem od solz premočenih robcov je izginila med vzkliki množic v temo.

Kralj Peter II. in oba kraljeviča, Tomislav in Andrej.

PRESTOLNICA NOVEMU KRALJU.

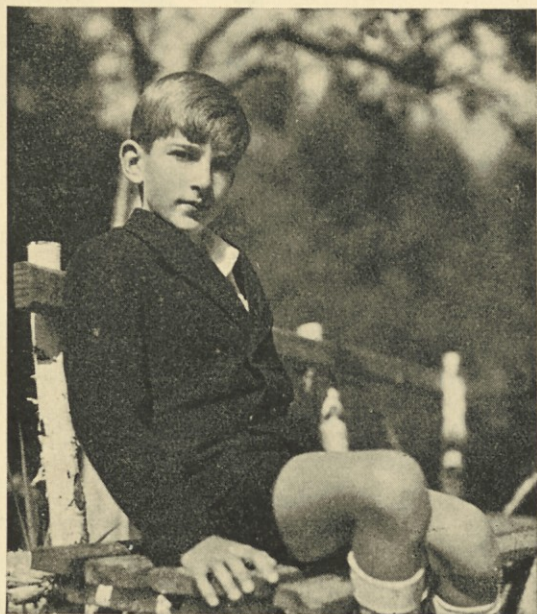
Sobota je. Nad prestolnico je vstal lep, svetel dan. Sonce je posijalo in razsvetlilo sleherno ulico na beograjskih holmih. Še osem ni ura in vendar je že vsa prestolnica na nogah in na ulici. Od Terazij se valijo množice sveta mimo dvora po Miloša Velikega ulici in proti kolodvoru. S hiš vihrajo žalne zastave in trobojnice; kralj je umrl, kralj prihaja!

Tudi to pot-nebo sočustvuje z narodom. Kakor je bilo v sredo žalostno in polno dežja, tako je sedaj ob jutru prihoda mladega kralja veselo in sončno. Globoki holi, še nepozabljeni in nepreboljeni, sledi veselje nad prihodom novega kralja, ki se stopnjuje od časa do časa in ki doseže svoj višek, ko zagledajo množice naroda svojo novo nado.

Pred beograjsko železniško postajo stojijo poslanci in senatorji! Tam naprej, pred dvorno čakalnico, so postavljeni avtomobili, ki nosijo na hladilnikih kraljevske krono. V kareju je postavljena godba kraljeve garde. Pred Petrogradom, ob Nemanjini in tam ob Balkanski ulici stojijo tisoči in tisoči. Na peronu je v pričakovanju vlada, generalni štab, beograjski župan in novinarji.

Ura je osem in trideset. Nad kolodvorom se pojavi jekleni ptič, ki opozarja s svojim brnenjem, da se bliža prestolnici novi kralj. Ponosna krila se srebré na zlatem soncu. Še trenutek, dva... Pred kolodvorom zaigra godba državno himno. Iz naroda se vzdigne vesel, srčen vzklik: »Živeo kralj Petar II.« Masa je kakor elektrizirana. Povsod odmevajo tisočeri pozdravi mlademu, tako nežno ljubljenemu vladarju.

On sam stopi iz vagona in krene proti dostojanstvenikom. Peron odmeva od navdušenih vzklikov. Za njim stopi iz vagona mati-kraljica, vsa v črnem, in potem babica, rumunska kraljica-mati. In še: stari stric Arzen, maršal dvora, zunanji minister in drugi spremljevalci.

S soljo in kruhom ga počasti župan Petrović. Kolikokrat so tako ponudili njegovemu velikemu Očetu! Sol in kruh, simbol naše slovanske gostoljubnosti! Kolikokrat v življenju bo mladi kralj Peter II. še deležen te starodavne naše navade!

Kralj se pozdravi z Uzunovićem, ki mu izreka dobrodošlico, poljubi roko Nj. Svetosti patrijarhu, se poljubi s prvim kraljevim namestnikom knezom Pavlom in kneginjo Olgo in poda roko starim, preizkušenim generalom. Potem stopa skozi dvorno čakalnico do avtomobila.

Množica, nepregledna množica, napeto pričakuje. Čim se pojavi kralj ob svojem spremstvu, zavre med ljudmi:

»Živeo kralj!«

»Živeo kraljevski dom!«

»Slava kralju Aleksandru mučeniku!«

Med narodom nastane pritajeno ihtenje. Ženske in moški jokajo. Solze veselja, žalosti in pomilovanja.

»Jadno dete! Bog te čuvao, siroče! Bog te blagoslovi!«

In tisočera masa v duhu blagoslavlja mladega kralja. Želi mu iz vsega srca sreče, uspehov in zadovoljstva v življenju, ki ga nastopa kot kralj.

Limuzine odhajajo. Pred njimi se zvrsti konjenica kraljeve garde v slikovitih gardnih uniformah. Vseskozi po Nemanjini ulici, po Miloša Velikog, prav do Dedinja, stojijo dolgi, črni, gosti špalirji. Vse Beograjčane vidiš tam: mlado, staro, moške, ženske. Predvsem pa mladino. Ta pozdravlja mladega kralja z neko svojo posebno pravico. Kako tudi ne: mladi kralj je vsem tem tovariš po letih. Bog bodi z mladim rodом!... Kralj sedi ob oknu avtomobila in se zdi, kakor da išče predvsem to mladino. Maha ji z ročico, v bledem obrazu mu žarijo oči.

»Živeo kralj Petar!«

»Živeo naš kralj!«

*Božě pravde, Ti što spase
od propasti do sad nas,
čuj i od sad naše glase,
i od sad nam budi spas!*

*Kraljevinu našu brani,
petvjekovne borbe plod;
našeg Kralja, Božě, hrani —
moli Ti se sav naš rod!*

**Ta številka „RAZOROV“ naj bo vsem vam in nam zgodovinski in
srčni spomin velikega, tužnega dogodka v naši narodni zgodo-
vini! — Po večini so sestavki in slike v tej številki posneti iz
„JUTRA“, „SLOVENCA“, „NOVOSTI“ in „POLITIKE“. — U r e d n i k.**

„RAZORI“ izhajajo vsak mesec in stanejo **3 Din** za številko.
List izdaja »Udruženje jugoslovanskega učiteljstva meščanskih šol, sekcija za
Dravsko banovino v Ljubljani«, zanjo odgovarja Makso Hočevnar, ravnatelj
mešč. šole v Ljubljani. — Urednik Tone Gaspari, Rakek. — Uprava: Maribor,
deška meščanska šola. — Vsi dopisi na: Uredništvo »RAZOROV«, Rakek.
Za uredništvo odgovoren Drago Humek, ravnatelj meščanske šole v Mariboru.
Za Mariborsko tiskarno odgovarja Stanko Detela, ravnatelj v Mariboru.
